

PwC's 27th Annual Global CEO Survey

PwC globaalse tippjuhtide uuringu Balti raport

www.ceosurvey.pwc

Sissejuhatus

PwC viis ka tänava läbi suure tegevjuhtide küsitlusuuringu, mille käigus koguti nii kohalike kui globaalsete tippjuhtide hinnanguid ning arvamusi mitmete oluliste teemavaldkondade ja trendide osas. Seekordsele küsitlusele vastas Baltikumis rekordarv tippjuhte - 387, sh 184 neist Eestist. Globaalses uuringus osales sel aastal 4 702 tegevjuhti.

Juba teist aastat järjest on üldine majanduslik ja globaalne heaolu langemas inflatsiooni, ettevõtete pankrotistumise ning globaalsete kriiside, sealhulgas sõdade tõttu. OECD prognoosib ülemaailmseks majanduskasvuks 2024. aastal 2,7%, mis on 0,2% võrra madalam kui nende väljavaade 2023. aasta globaalsele majanduskasvule.¹ Samas aga Balti riikide majandusprognoosid ei ole nii positiivsed. Näieks Euroopa Komisjon prognoosib Eestile 2024. aastaks majanduskasvu mahus 0,6%, Lätile mahus 1,5% ja Leedule 2,1%.²

Statistikaameti³ kohaselt kahanes 2023. aasta neljanda kvartali SKP võrreldes eelmise aastaga ligikaudu 3%. Ühtlasi on see ka seitsmes järjestikune kvartal, kus Eesti majandus võrreldes eelnenud aastaga langes.

Tänavuse uuringu peamiseks fookuseks olid globaalsetest sündmustest tulenevalt riskideks valmistumine ning majanduslikud väljavaated, sh nii ettevõtete endi kui ka riikide kontekstis.

1 <https://www.oecd.org/economic-outlook/november-2023/>

2 https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-surveillance-eu-economies_en

3 <https://www.stat.ee/et/uudised/skp-kiirhinnang-majandus-langes-neljandas-kvartalis-3>

Kuidas on Eestil viimase aasta jooksul läinud

Kommenteerib Raoul Lättemäe Rahandusministeeriumi fiskaalpoliitika osakonna juhataja

Viimased paar aastat on Eesti majanduses olnud üsna vastuolulised. Sõltuvalt sellest, kas vaadata nominaalseid või reaalseid näitajaid, saame Eesti majanduse tervisest üsna erineva tunnetuse.

Kui nominaalselt ehk päris eurodes mõõdetult on viimase pooleteise aasta jooksul toimunud üsna suur majanduse mahu suurenemine – seda nii käivetes, kasumites kui palkades – siis hoopis teistsugust pilti näeme, lahutades kasumitest ja palkadest maha hinnakasvu. Sellise tehte tulemusena peame tõdema, et Eesti majandus on juba poolteist aastat järjest olnud majandussurutises ning reaalsissetulekute langusnumbrid küündivad pea nelja protsendini. Sealjuures oleme oma sissetulekuid päris eurodes mõõtes arenenud üsna sarnaselt oma lõuna-naabritega, aga kuna viimaste aastate hinnakasv on olnud Eestis teravam, siis on see lahutustehte Eestis kurvema tulemusega.

Poolteist aastat on pikk aeg. Nii pikalt kestnud majanduslangust on Eesti kogenud viimase kolmekümne aasta jooksul üksnes ühe korra: viieteist aastat tagasi suure globaalse finantskriisi ajal. Toona tõusis tööpuudus neljalt protsendilt pea 20 protsendini ning palgad päriselt langesid. Täna me võrreldavat valu tööturul ei ole näinud, palgakasv on jätkuvalt pea kahekohaline ning tööhõive aegade suurimate seas. Ja meie teine varasem suurem majanduskriis 1998. aastal, samuti nähtavatate kaasmõjudega

tööturul, oli lühem, piirdudes “kõigest” ühe aasta pikkuse langusperioodiga. Tõsi, see vastuolu hakkas eelmise aasta teisel poolel mõnevõrra lahtuma, sest majanduse pidurdumine jõudis üha selgemalt ka ettevõtete käibe- ja kasumi- numbritesse. Siiski ei ole tänane pilt kaugeltki võrreldav varasemate surutistega.

Millega peavad ettevõtjad arvestama 2024. aastal (võimalused/väljakutsed)?

Mis selgitab seda vastuolu ja millega peavad ettevõtjad käesoleval aastal arvestama? Suur osa vastusest peitub ülaltoodud lahutustehte teises pooles.

Inflatsioon on majanduses salakaval tegelane, kes kohtleb erinevaid osapooli väga erinevalt ning mille tegelik kahjustav mõju võib avalduda mitte kohe, vaid alles mõne aja pärast. Inflatsiooni taha sai ettevõtja peita viimastel aastatel reaalpalkade alanemise, kuid tarbijate ostujõu alanemisest tulenev nõudluse langus jõuab ettevõtjani tagasi mõnevõrra hiljem. Toorme- ja energiahindade kõikumisest tuleneva üldise negatiivse fooni najal oli kohati võimalik oma müügihindu jõudsalt kergitada, kuid globaalsete turgude stabiliseerumisel tasakaalustub hinnatase maailmas rahvusvahelise konkurentsi tulemusena, kus teistel osapooltel ei ole Eesti oludest sooja ega külma. Ja tihti ei ole ettevõtja jaoks inflatsiooninumber, mida tuleb arvestada kulude poolel teips mitte sama, mida saab arvestada tulude poolel. Seda eelnevat kokku, saab lühidalt nimetada hinnakonkurentsivõime probleemiks.

2024. aasta peamine väljakutse seisnebki asjaolus, et varasema hinnataseme tõusu kahjulikud mõjud on üha enam

päriselt jõudmas meieni. Eesti elanike kindlustunne on olnud elukalliduse tõusust mõjutatult pikalt madal. Oleme kaotanud konkurentsivõimet oma peamistel eksporditurudel. Põhjamaade majandused on jahenenud ja tegelikult üsna sarnastel juurpõhjustel mis meilgi, ehkki sealse hinnakohandumiste ja selle vastukaaluna toimunud intressitõusu kaasmõju avaldub meie jaoks muuhulgas ka Põhjamaade valuutavahetuskursside ning sealse kinnisvaraturu nõrgenemises. Kui senini on negatiivsed reaalnäitajad andnud meie tänavapildis ehk võrdlemisi vähe tooni, siis 2024. aastal jõuab see mõju meile üha rohkem päriselt kohale.

Hea uudis on siiski see, et kõigi eelduste kohaselt oleme just praegu languspõhja läbimas ja 2025. aasta tuleb juba parem. Põhja läbimise tulemusena jõuame uude ja natuke teistsugusesse konkurentsikeskkonda. Muutunud on riikidevaheline suhteliste hindade struktuur, Eesti on muutunud kallimaks riigiks ning nii mõnedki varasemad ärimudelid on kadunud, kuid loodetavasti on lisandunud uusi.

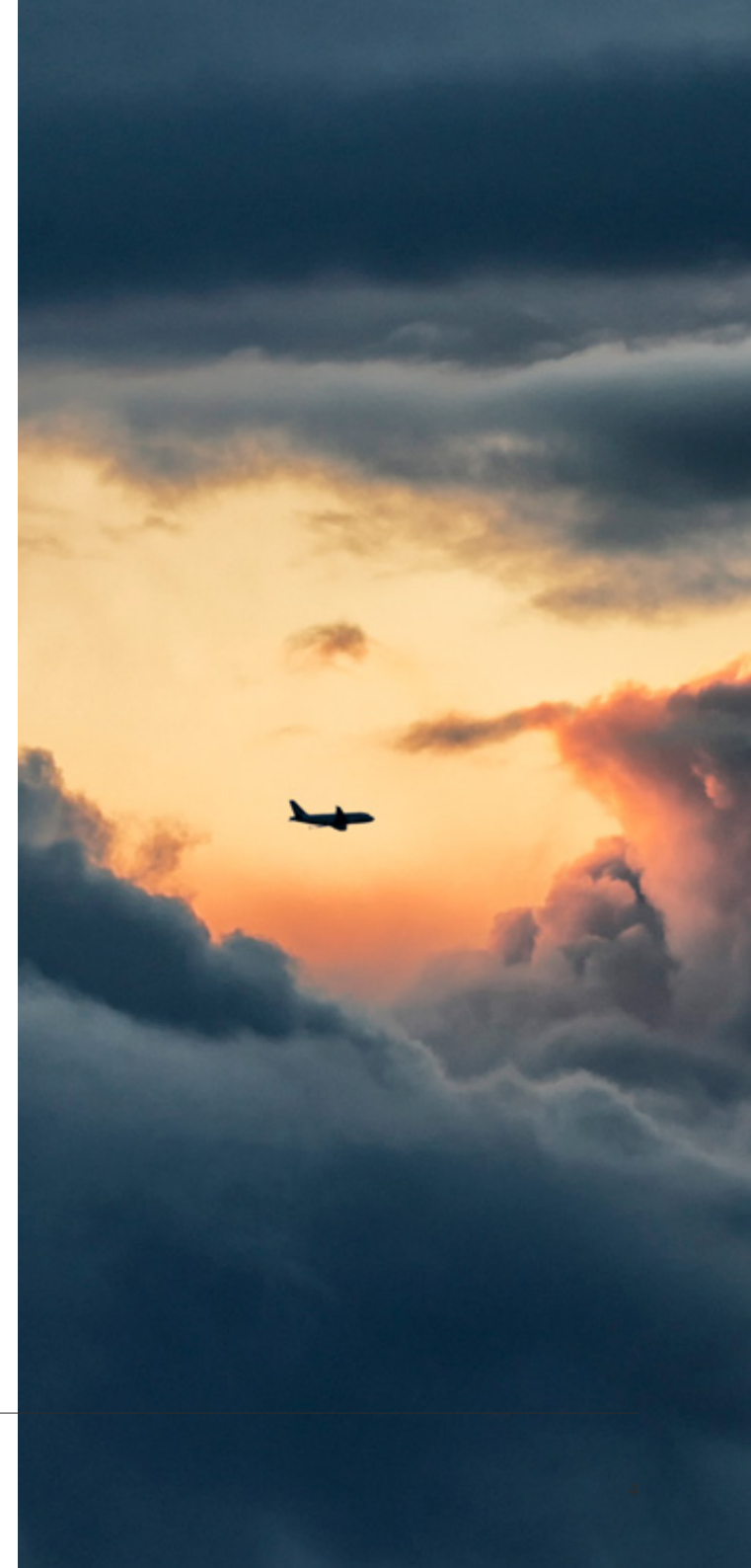
Millised tegurid aitavad soodustada kasvu/edu?

Soovitan ettevõtjatel 2024. aastal küsida endilt selles kontekstis enda pikaajalist konkurentsivõimet puudutavaid valusaid, aga olulisi küsimusi. Eesti ühiskonna ambitsioon on kogu taasiseseisvusaja vältel olnud jõuda majanduslikult järele Soomele ja Rootsile. Viimase paari aasta hinnahüpetega ei ole me hinnatasemes neist enam väga kaugel, küll aga elatustasemes. See tähendab, et meie edasine majanduslik järele jõudmine peab üha enam toimuma teistsugustel alustel kui seni.

Kontrollküsimus, mida võiks tuleviku peale mõeldes enda peas korraks läbi mängida iga ettevõtja, on väga lihtne. Tuleb lihtsalt korraks ette kujutada, milline näeks välja enda ettevõtte olukord juhul, kui kõigile ettevõtte töötajatele peaks juba täna maksma Soome või Rootsi

võrdväärse töö tegija netopalka. Kui palju väiksem oleks sel juhul ettevõtte kasum ja kas üldse oldaks vee peal. Kui tänane väljamüügihind on põhjanaabri omast oluliselt soodsam, siis kas võrreldav hind oleks turukonkurentsiga realselt küsitav ja kas see parandaks pilti? Kui mitte, siis mida peab ettevõttes endas sisuliselt paremaks muutma, et Põhjamaade hinda küsides saaksime vastu ka Põhjamaadega võrreldavad sissetulekud – seda nii kasumites kui palkades? Loomulikult tuleb selles mõttemängus olla võimalikult aus mitte üksnes palkade, vaid ka muude sisendhindade osas, sest eeldus on, et sama mõttemängu peaksid oma peas läbi käima ka kõik partnerettevõtted Eestis.

Vastuse otsimine sellele küsimusele annab võtme leidmaks edu uues konkurentsikeskkonnas, kus meie hinnaeelised on kiiresti vähenenud, kuid ühiskonna ambitsioon on endine. Vastuse teadmine aitab kaasa ka mõtteselguse ja sihtide seadmisel aastal 2024. Ilma seda küsimust lahendamata ei suuda me konkurentsivõimeprobleemist üle saada. Ja sisuline vastus sellele küsimusele ei saa tegelikult tulla ei valitsuselt ega ühestki riigiinstitutsioonist, sest see vastus on igas ettevõttes erinev ja saab tulla vaid igast ettevõttest endast.

Kokkuvõte:

Majandus:

- Ligi kolmandik kõikide Balti riikide tippjuhtidest prognoosivad globaalset majanduslangust.
- Kohaliku majanduse suhtes on Baltikumis kõige pessimistlikumad just Eesti tippjuhid. Kui ligi kolmandik Läti ja Leedu tippjuhtidest prognoosivad kohaliku majanduse kasvu, siis Eestis näeb seda vaid 9% tippjuhtidest.
- Lisaks ennustavad 20% Leedu ja 32% Läti tippjuhtidest enda riigis majanduslangust, samas kui Eestis on see hulk koguni 52%
- Eriti pessimistlikud on kohaliku majanduse kasvu suhtes aga Eestis noored tippjuhid (vanuses kuni 40), kelle seas koguni 67% näeb Eestis eesolevaks aastaks majanduslangust. Samal ajal on teiste Balti riikide samas vanuses tippjuhid enda riigi väljavaadete suhtes vägagi positiivsed, nähes peamiselt majanduskasvu (LV 50% ja LT 63%).

Ettevõtete väljavaated:

- Võrreldes eelnenud aastaga on märgatavalt langenud nende Eesti tippjuhtide osakaal, kes näevad enda ettevõttel senise toimemudeliga enam kui 10-aastast eluiga, ehk kui eelmisel aastal prognoosis nii 66% Eesti tippjuhtidest, siis tänavu on langenud see osakaal 44%-le.
- Eesti tippjuhtide jaoks on jätkuvalt kõige olulisemaks kasvuallikaks sisemiste võimaluste leidmine senise töökorralduse tõhustamiseks.
- Seoses tuleval aastal tehtavate investeeringutega, on Balti tippjuhtidel plaanis keskenduda protsesside ja

süsteemide automatiseerimisele, prioriteetsete valdkondade töötajatele uute oskuste õpetamisele ning uute tehnoloogiate kasutuselevõtule.

Rahulolu valitsusega:

- Võrreldes eelmise aastaga on oluliselt muutunud tippjuhtide rahulolu maksukeskkonna konkurentsivõimega. Kui eelnenud aastal pidas seda vähemalt osaliselt ebafektiivseks 23% vastanutest, siis tänavu tõusis see osakaal 66%-le.
- Kõige suuremat rahulolematust tunnetatakse riigihalduse kulude vähendamise, ehk vähemalt osaliselt ebafektiivseks hindas seda 85% vastanutest (eelmine aasta 77%).
- Märgatavalt on muutunud ka Eesti tippjuhtide väljavaated selle suhtes, millised teemad peaks Eesti valitsus pidama prioriteetseteks. Aastaga on tippjuhtide jaoks langenud riigikaitse ja riikliku julgeoleku olulisus. Selle asemel peetakse kõige olulisemaks teemaks konkurentsivõimelise maksukeskkonna hoidmist ja loomist ning riigihalduse kulude vähendamist.

ESG:

- Eesti tippjuhid on viimase aastaga muutnud passiivsemaks seoses kestlikkusplaanide loomisega. Kui eelmine aasta vastas neist 20%, et nad ei oma (ega ole loomas) vastavat plaani, siis tänavu vastas nii neist 28%.

- Kõige olulisemaks kestlikkuse valdkonna fookuseks hinnatakse energiatõhususe parandamist (sh energia-tarbimise vähendamine), millega on esmased kavatsused teostanud 11% ning millega tegeleb 54% Eesti tippjuhtidest.
- Tulevikku vaadates nähakse olulise valdkonnana peamiselt töötajate oskuste parendamist või ümberõpet, et valmistada neid ette kliimast tingitud muutusteks ettevõttes. Valdikkonnaga planeerib tulevikus tegeleda 23% Eesti tippjuhtidest.

Riskid ja ohud:

- Tulevikku vaadates ollakse Eestis peamiselt mures õiguslike ja regulatiivsete muudatuste (65%), küberrünnakute mõju (48%) ning turu ebakorrapärasustest tingitud riskide (47%) üle.
- Oluliselt on langenud aga mure inflatsiooni üle. Kui eelmine aasta oli inflatsiooni pärast väga mures 60% Eesti tippjuhtidest, siis tänavu vaid 30%.
- Baltikumi tippjuhtide jaoks on ettevõtte toimepidevus üldpildis vägagi oluline prioriteet. Küll aga peavad Eesti tippjuhid toimepidevust vähem oluliseks kui näiteks Läti ja Leedu tippjuhid.

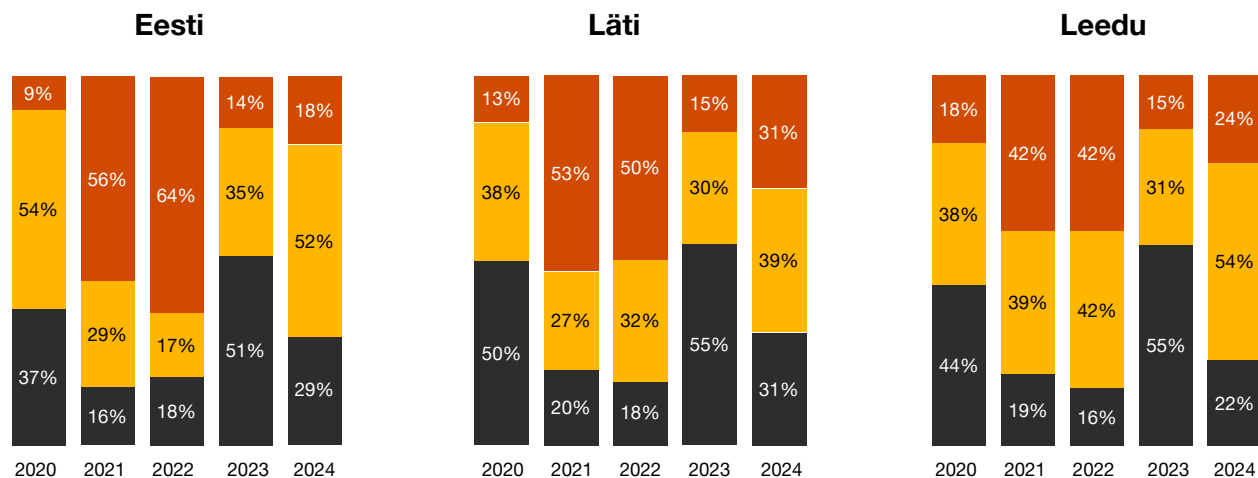
Majandus

Viimastel aastatel on toimunud mitmeid sündmuseid, millel on olnud ühtlasi suur mõju maailma majandusele. Rahvusvaheline Valuutafond⁴ prognoosib 2024. aastaks globaalset majanduskasvu mahus 2,9%. Küll aga on see majanduskasv tingitud peamiselt arenevate turgude majanduskasvust ning seevastu arenenud turgude majanduses olulist kasvu pigem ei prognoosita. Balti riikide tippjuhid on üldjoontes sarnasel arvamusel, ehk peamiselt tunnetatakse, et eeloleval aastal näeme sarnase olukorra jätkumist ning kiireid muutusi võimaliku majandustõusu või järsult süveneva languse osas ei tunnetata.

Joonis 1

Väljavaated globaalse majanduskasvu suhtes järgmise aasta jooksul

■ Kahaneb ■ Jääb samaks ■ Suureneb

Küsimus:

Kas usute, et globaalne majanduskasv suureneb, jääb samaks või kahaneb järgmise 12 kuu jooksul?

⁴ What does 2024 have in store for the economy? Leading chief economists give their views.

Eelnenud aastal läbi viidud tippjuhtide uuringus prognoosis 62% Eesti tippjuhtidest 2023. aastaks Eestis majanduslangust. Statistikaameti⁵ kohaselt kahanes 2023. aasta neljanda kvartali SKP võrreldes eelmise aastaga ligikaudu 3%. Ühtlasi on see ka seitsmes järjestikune kvartal, kus Eesti majandus võrreldes eelnenud aastaga langes⁶.

Käesoleval aastal jõustuvad Eestis täiendavad maksu- ja aktsiisimuudatused⁷, sealhulgas käibemaksu ja alkoholi-, tubaka-, kütuste-, maagaasi- ja elektriaktsiisi tõusud, mis omavad olulist mõju ka käesoleva aasta majanduskasvule. See võib ka selgitada, miks Baltikumi tippjuhtidest on ka kõige pessimistlikumad just Eesti tippjuhid, kellest 52% näevad tulevaks aastaks oma riigis majanduslangust ja vaid 9% prognoosib Eestile 2024. aastaks majanduskasvu. Läti ja Leedu tippjuhid on enda väljavaadetes seevastu aga oluliselt positiivsemad - 31% Läti ja 37% Leedu tippjuhtidest ennustavad juba eesolevaks aastaks majanduskasvu. Eestis on juba teist aastat kõige pessimistlikumad just noored tippjuhid (vanuses kuni 40), kus koguni 67% näeb Eestis eesolevaks aastaks majanduslangust. Samal ajal on teiste Balti riikide sama vanuseklassi tippjuhid enda riigi väljavaadete suhtes vägagi positiivsed, eeldades aastaks peamiselt majanduskasvu (LV 50% ja LT 63%).

Eesti väljavaadete suhtes on ka erinevad majandust analüüsivad asutused enda perspektiivides pigem pessimistlikud. Eesti Pank⁸ prognoosib Eesti majandusele eksporditurgude halva seisu ja kahanenud konkurentsivõime tõttu 2024. aastaks majanduslangust mahus 0,4%.

OECD⁹ on aga oma prognoosidega veidi positiivsem ning prognoosib Eestile 2024. aastaks majanduskasvu mahus 0,6%. Majanduskasvu peamiste ajenditena näevad nad peamiselt Skandinaavia) ekspordituru taastumist ning erainvesteeringute mahtude suurenemist.

Ehkki inflatsioon on 2023. aastal varasemaga võrreldes vähenenud, prognoosib OECD ka 2024. aasta alguseks inflatsiooni ajutist kasvu ja seda just peamiselt rakendatava käibemaksu tõusu tõttu.

5 <https://www.stat.ee/et/uudised/skp-kiirhinnang-majandus-langes-neljandas-kvartalis-3>

6 <https://epl.delfi.ee/artikkel/120267769/majanduse-paasterongas-andres-sutt-eesti-majandus-ei-ole-kindlasti-kapuli>

7 <https://www.fin.ee/uudised/2024-aastal-joustuvad-seadusemuudatused>

8 <https://www.eestipank.ee/press/prognoos-kaimas-vinduv-majanduslangus-19122023>

9 https://www.oecd-ilibrary.org/sites/7a5f73ce-en/1/3/2/15/index.html?itemId=/content/publication/7a5f73ce-en&csp_=_ff11338015957b6cc89df6710d74ff9f1&itemIdGO=oecd&itemContentType=book

Joonis 3

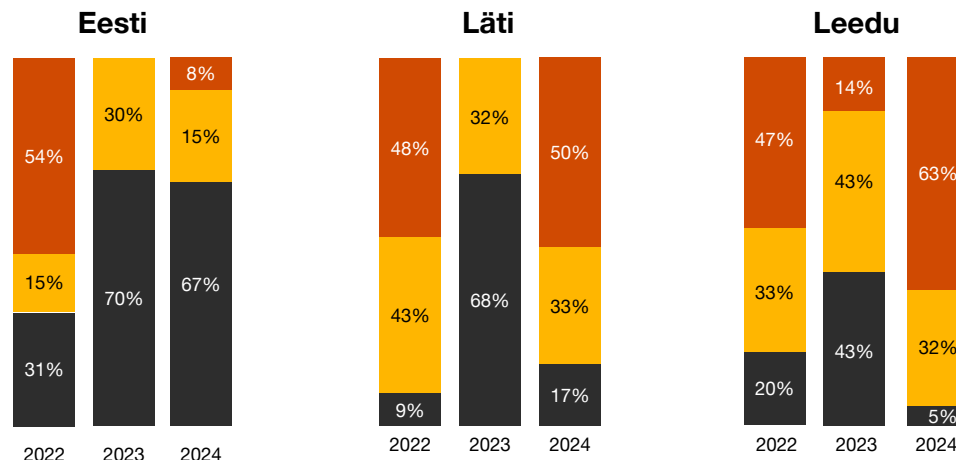
Baltikumi tippjuhtide väljavaated nende riigi majanduskasvu suhtes

Küsimus:

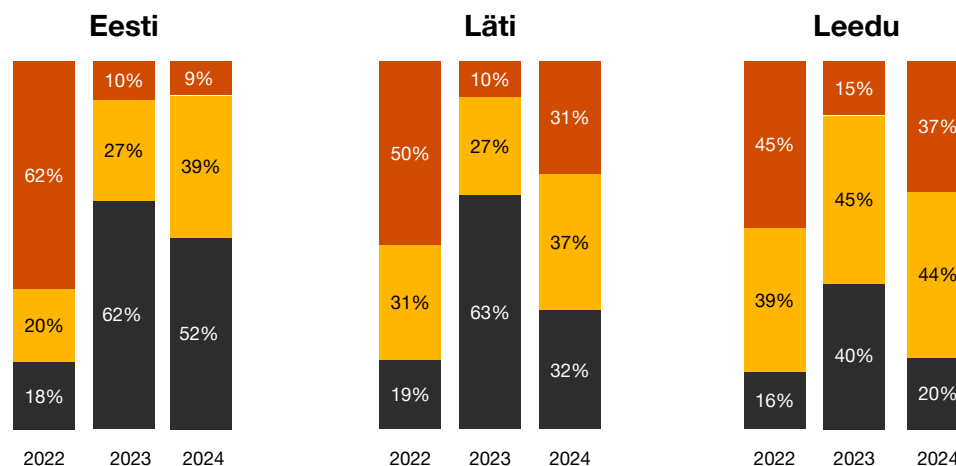
Kas usute, et Eesti/Läti/Leedu majanduskasv suureneb, jääb samaks või kahaneb järgmise 12 kuu jooksul?

■ Kahaneb ■ Jääb samaks ■ Suureneb

Kuni 40-aastased

Kõik vanused

Ettevõtete enda väljavaated

Tippjuhtide uuringu käigus oleme vastajatelt uurinud, kuidas nad hindavad enda ettevõtte majanduslikke tulevikuväljavaateid. Eesti tippjuhtide hinnang ei ole aastaga oluliselt muutunud, ehk järgmiseks aastaks prognoositakse, et peamiselt ettevõtte käive kasvab. Nii arvas 45% Eesti tippjuhtidest, mis on täpselt sama tulemus nagu ka eelmisel aastal.

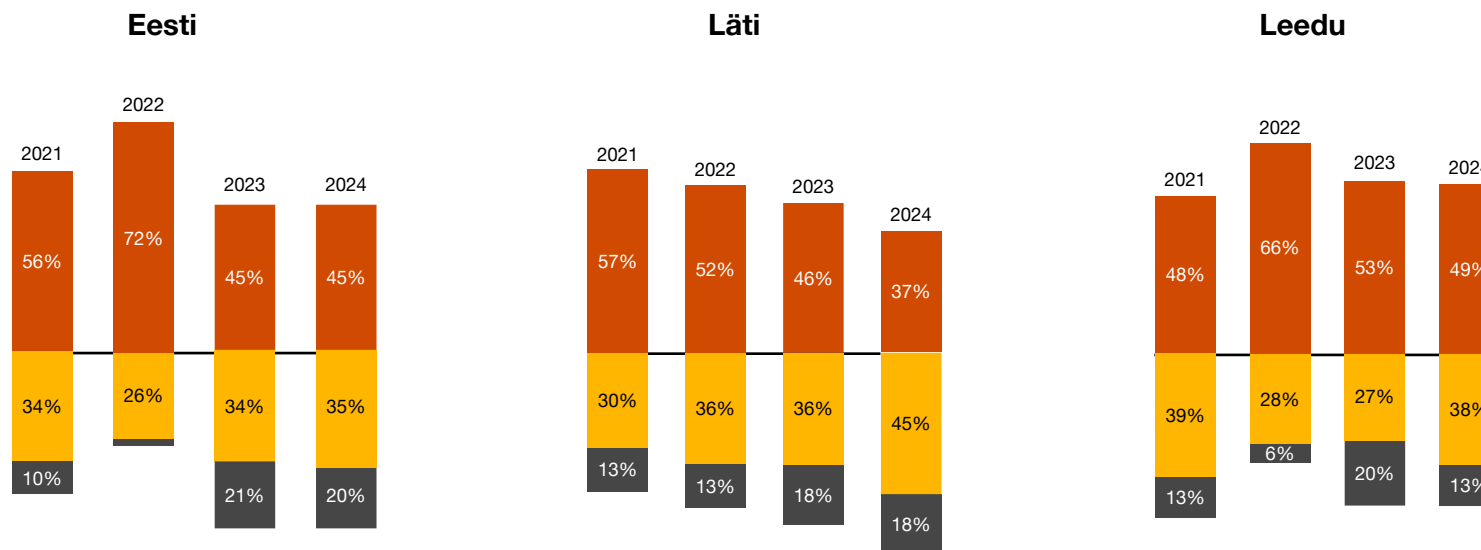
Joonis 4

Balti tippjuhtide väljavaated enda ettevõtete tulu suhtes järgmise 12 kuu jooksul

Küsimus:

Kas usute, et Teie organisatsioonil on väljavaateid tulu suurendamiseks järgmise 12 kuu jooksul?

■ Kahaneb ■ Jääb samaks ■ Suureneb

Eriti positiivsed ollakse aga pikemas perspektiivis, ehk ligi kolmveerand kõigi kolme Balti riigi tippjuhtidest näevad, et järgmise kolme aasta jooksul nende ettevõtte käibenumbrid suurenevad. Küll aga on näha trendi, et Läti tippjuhid on mingil põhjusel Eesti ja Leedu tippjuhtidest veidi negatiivsemad, ehk 19% Läti tippjuhtidest prognoosivad, et järgmise kolme aasta jooksul jääb nende ettevõtte käive käesoleva aastaga võrreldes samaks.

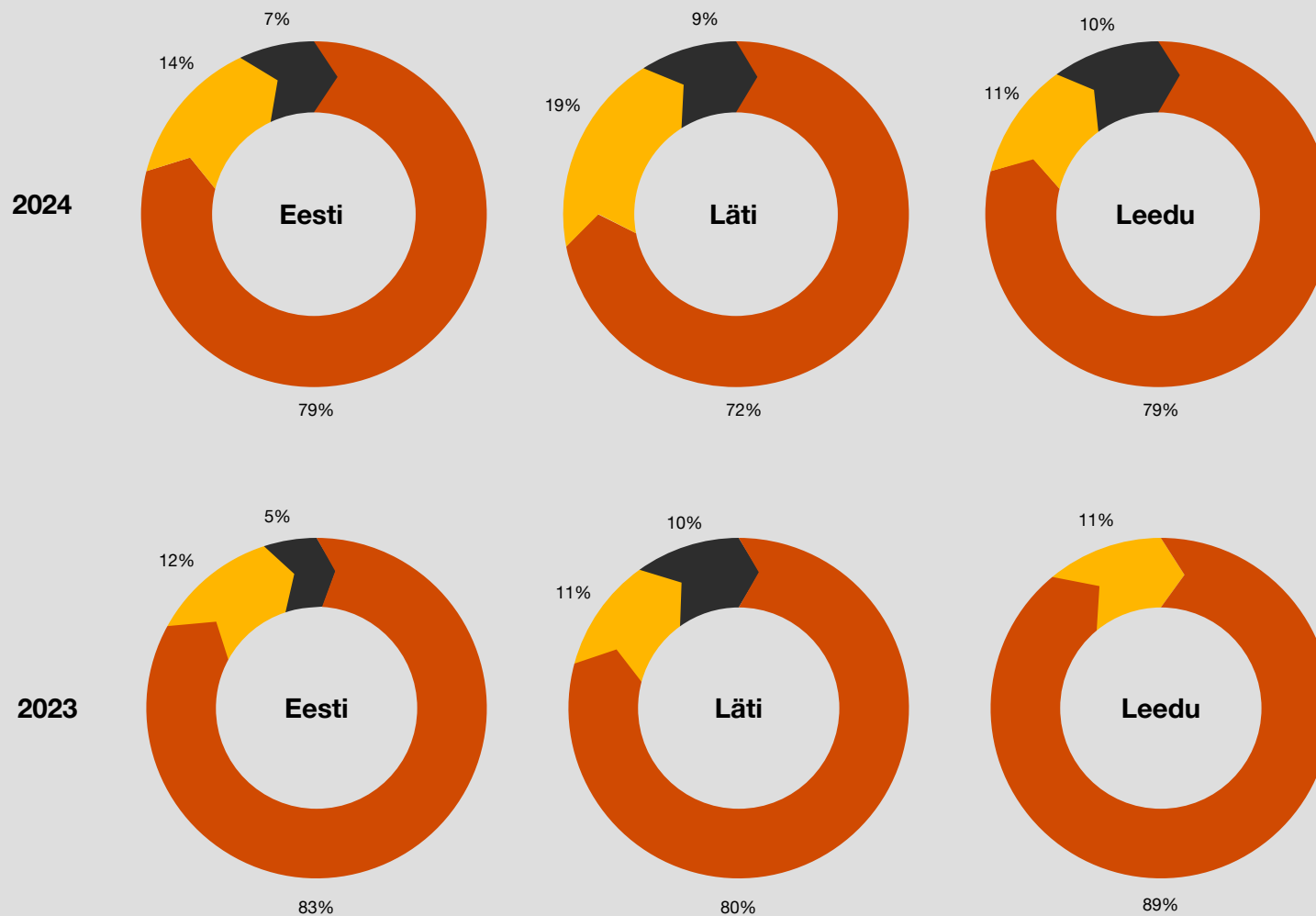
Joonis 5

Balti tippjuhtide väljavaated enda ettevõtete tulu suhtes järgmise 3 aasta jooksul

Küsimus:

Kas usute, et Teie organisatsioonis on väljavaateid tulu suurendamiseks järgmise 3 aasta jooksul?

■ Kahaneb ■ Jääb samaks ■ Suureneb

Ettevõtete kasv

Uurisime ka sel korral Baltimaa- de tippjuhtidelt, millised tegurid mõjutavad ja soodustavad nende ettevõtete kasvu tuleval aastal. Eesti tippjuhtide vastused ei ole aastaga praktiliselt muutunud, sealhulgas on nende jaoks jätkuvalt kõige olulisemaks kasvuallikaks senise töökordalduse tõhustamiseks võimaluste leidmine.

Seoses tuleval aastal tehtavate investeeringutega, on Balti tippjuhtidele jätkuvalt plaanis keskenduda protsesside ja süsteemide automatiseerimisele, prioriteetsetes valdkondade töötajatele uute oskuste õpetamisele ning uute tehnoloogiate kasutuselevõtule. Eesti tippjuhtide seas on märgatavalt langenud kavatsus alternatiivsete energiaallikate kasutuselevõtuks. Selle üheks põhjuseks võib olla asjaolu, et paljud ettevõtted on suutnud taastuvenergia osakaalu juba 2023. aastal suurendada. Teiseks asjaoluks võib pidada ka energiakriisi leevenemist, kuna elektrienergia ja gaasi hinnad on võrreldes eelneva perioodiga langenud.

Joonis 6

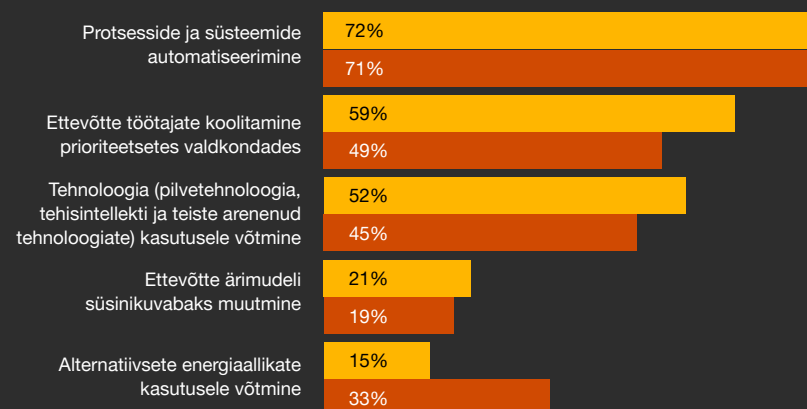
Baltikumi tippjuhtide hinnangud järgmise 12 kuu jooksul nende ettevõttes tehtavatele investeeringutele

Küsimus:

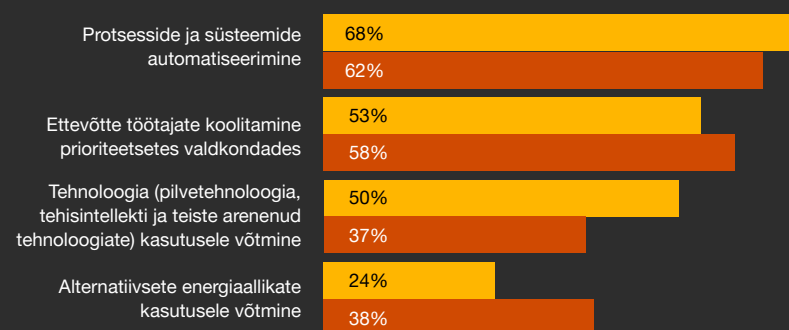
Kas ja milliseid järgnevaid investeeringuid teeb Teie ettevõtte järgmise 12 kuu jooksul?

■ 2023 ■ 2024

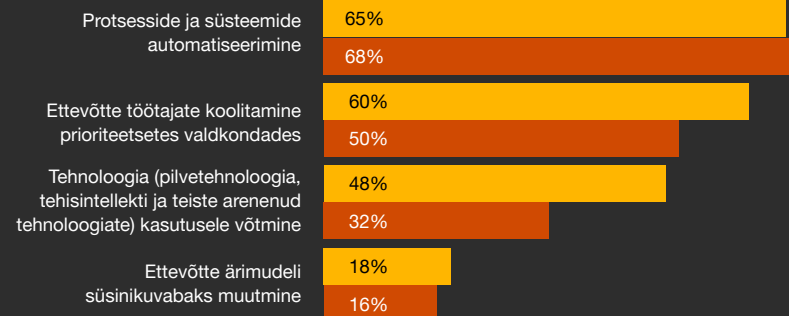
Eesti

Läti

Leedu

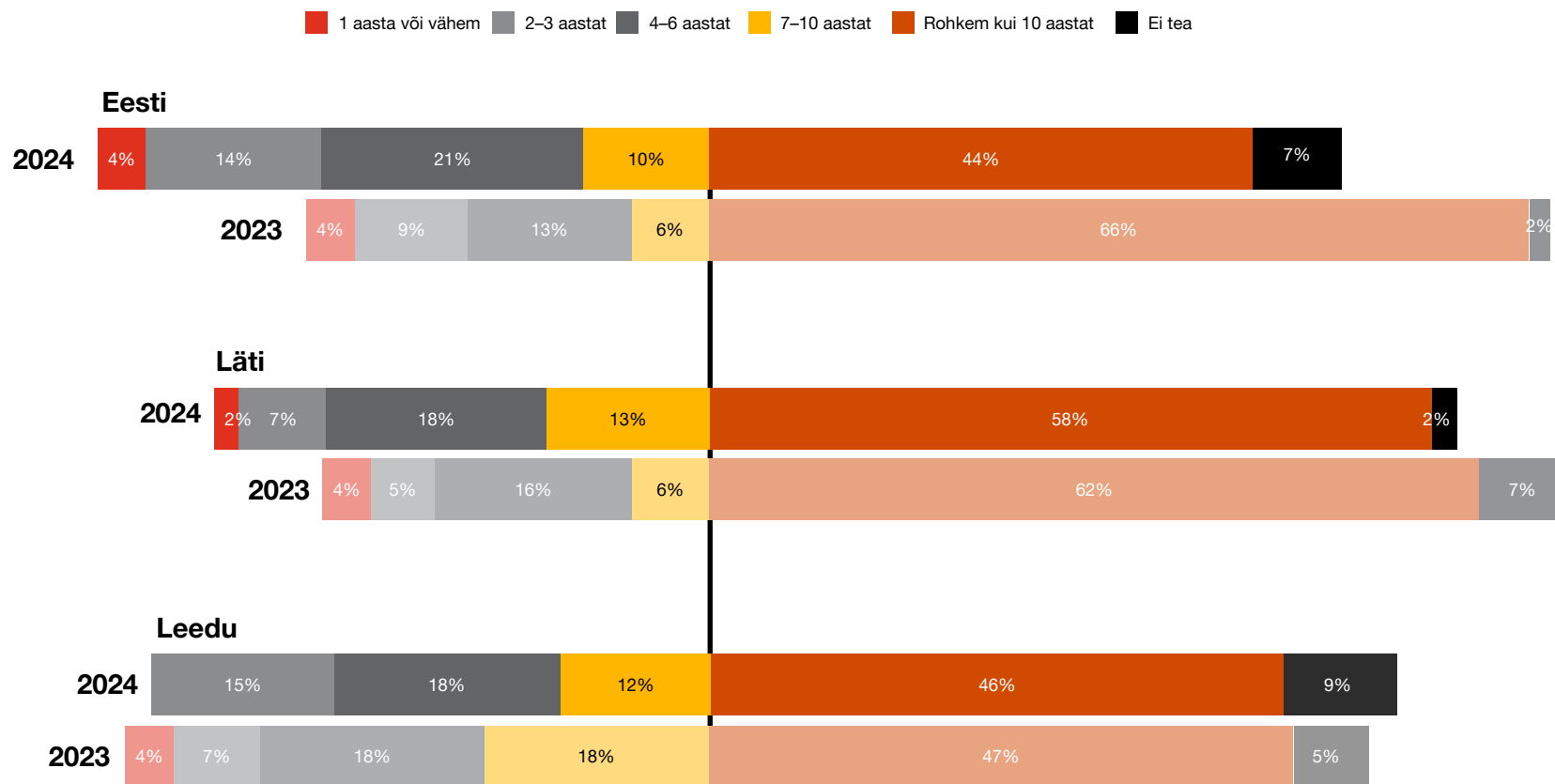
Lisaks uurisime juhtidelt, millised on nende hinnangud enda ettevõtete majandusliku elujõulisuse kohta. Märgatavalt on langenud nende tippjuhtide osakaal, kes näevad enda ettevõttele enam kui 10-aastast eluiga, ehk kui eelmisel aastal prognoosis taoliselt ligikaudu kaks kolmandiku Eesti tippjuhtidest, siis tänavu on see osakaal langenud 44%-le. Sarnaselt eelmisele aastale, on Eesti tippjuhtidest 4% arvamusel, et nende ettevõtte lõpetab järgneva aasta jooksul tegevuse juhul kui ettevõtte jätkab praegusel kursil.

Joonis 7

Balti tippjuhtide hinnangud sellele, kui kaua on nende ettevõtte majanduslikult elujõuline juhul kui nende ettevõtte jätkab praegusel kursil

Küsimus:

Kui Teie ettevõtte jätkab praegusel kursil, siis kui kaua on Teie ettevõtte Teie hinnangul majanduslikult elujõuline?

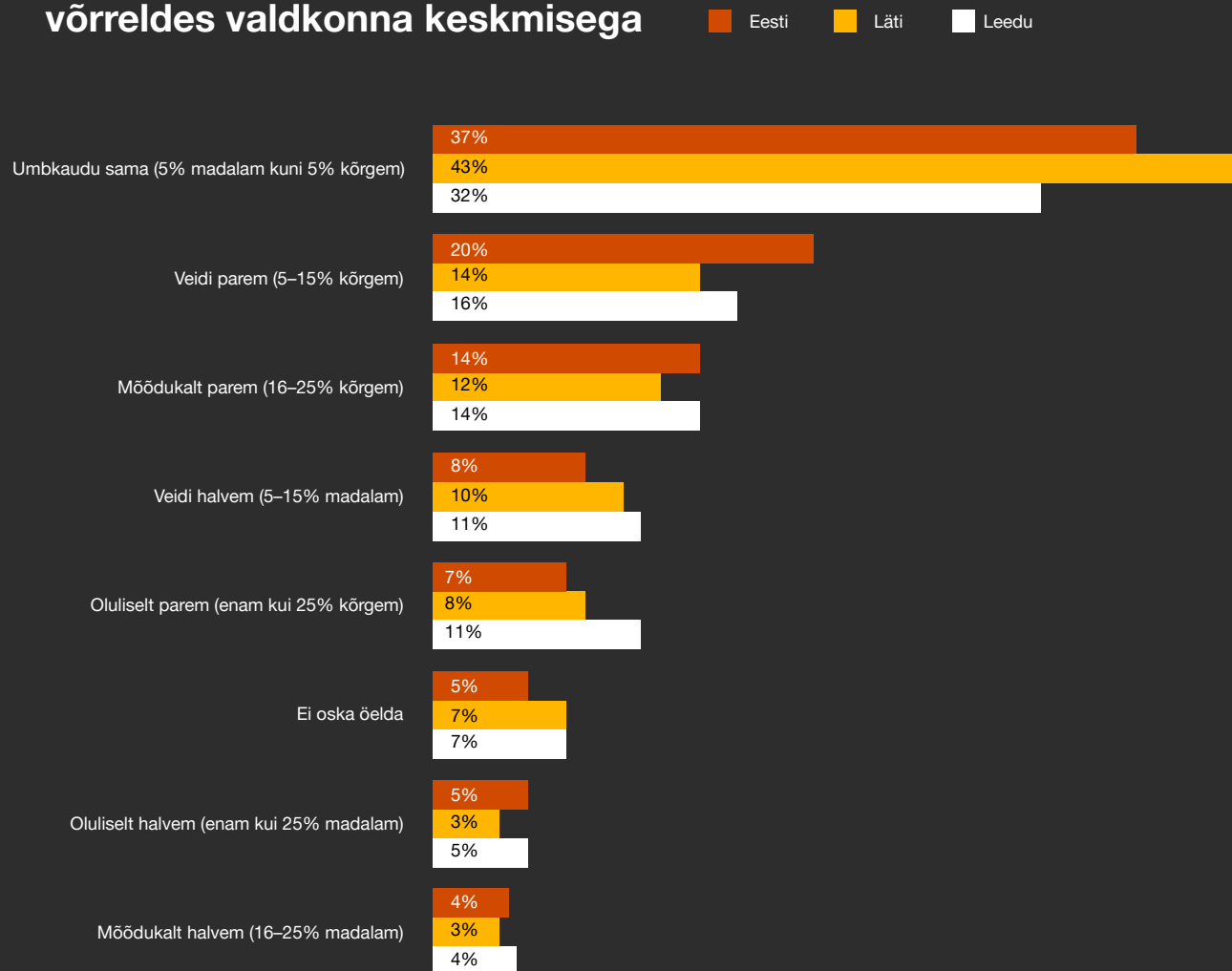
Palusime tippjuhtidelt hinnata nende ettevõtte kasumlikkust lõppenud eelarveaastal võrreldes valdkonna keskmisega. Peamiselt andsid kõigi kolme Balti riigi tippjuhid hinnangu, et kasumlikkus ei ole aastaga oluliselt muutunud. Valdkondade lõikes on viimase aasta jooksul kõige paremini läinud jaemüügi valdkonna ettevõtetel, kellest suurem osa (38%) hindas, et nende ettevõtte kasumlikkus on muutunud veidi paremaks (ehk kasv mahus 5-15%).

Joonis 8

Tippjuhtide hinnangud nende ettevõtte kasumlikkusele lõppenud eelarveaastal võrreldes valdkonna keskmisega

Küsimus:

Milline oli Teie ettevõtte kasumlikkus viimasel lõppenud eelarveaastal võrreldes valdkonna keskmisega?

Rahulolu valitsusega

Möödunud aastal toimunud riigikogu valimiste järel sai Eesti endale uue valitsuse. Tippjuhtide uuringu läbiviimise ajal, ehk 2023. aasta lõpus, on valitsuserakondade populaarsus mitmete skandaalide ning ebapopulaarsete muudatuste tõttu kodanike seas langenud. Lisaks on mitmed eelnevalt mainitud maksukeskkonna muudatused omanud suurt mõju ka tippjuhtide hinnangutele ja prognoosidele – valitsuse tegevuse osas ollakse viimaste aastatega võrreldes kõige kriitilisemad.

Üldpildis ollakse rahul valitsuse tööga vaid riigikaitse ja riikliku julgeoleku valdkonnas, kuid oluline on märkida, et rahulolu on ka selle valdkonna suhtes aastaga langenud (kui eelmine aasta hindas valitsuse tööd antud valdkonnas vähemalt küllaltki väga tõhusaks 78% tippjuhtidest, siis tänava langes see osakaal 64%-le). See on aga huvitav, kuna Rahandusminister kutsus 2024. aasta riigieelarvet just kindlustunde ja julgeoleku eelarveks, kuna Eesti riigi kaitse-eelarve ületab esimest korda kolme protsendi piiri SKPst ehk on 3,2%.¹⁰ Võime oletada, et ehkki riik suurendas kaitsekulusid, ei tunneta tippjuhid siiski nii suurt kindlust riigikaitse valdkonna tegevuste suhtes kui aasta tagasi. Tõenäoliselt võisid seda mõjutada 2023. aasta teises pooles avaldunud poliitikute individuaalsed skandaalid.

Oluline on märkida, et kõikide ülejäänud valdkondade puhul pidasid valitsuse tegevusi vähemalt küllaltki tõhusaks vähem kui 11% Eesti tippjuhtidest, mis on ka viimaste aastate kõige nõrgem tulemus.

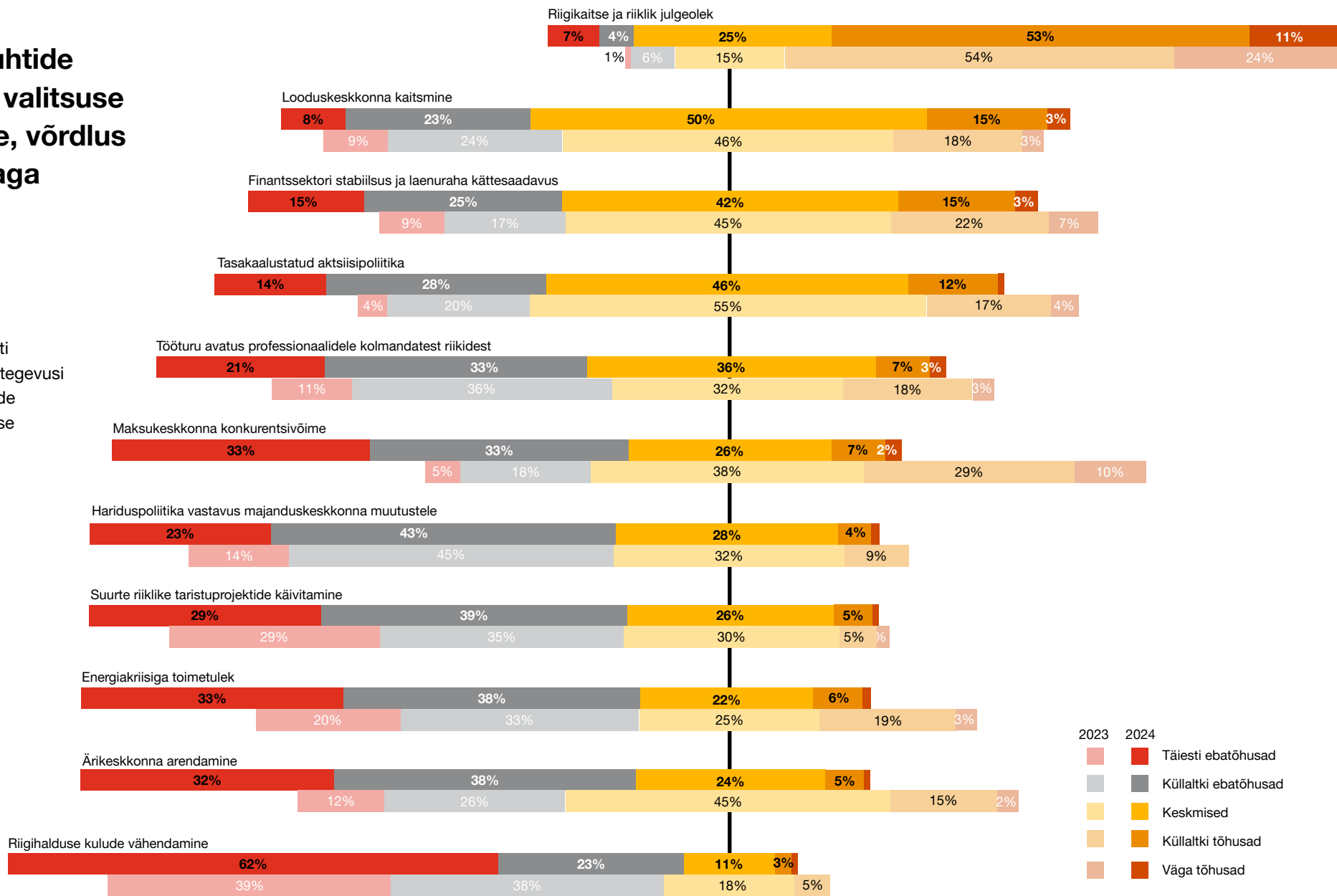
Kõige rahulolematumad on tippjuhid riigihalduse kulude vähendamisega, ehk vähemalt osaliselt ebaefektiivseks hindas seda 85% vastanutest (eelmine aasta 77%). Suuresti tuuakse välja ka pahameelt energiakulude vähendamise püüdluste suhtes, ehk vähemalt osaliselt ebaefektiivseks pidas seda 71% Eesti tippjuhtidest. Oluliselt on muutunud tippjuhtide rahulolu maksukeskkonna konkurentsivõimega – kui eelnenud aastal pidas seda vähemalt osaliselt ebaefektiivseks 23% vastanutest, siis tänava tõusis antud osakaal 66%-le.

¹⁰ <https://fin.ee/uudised/2024-aasta-riigieelarve-kindlustunde-ja-julgeoleku-eelarve>

Eesti tippjuhtide hinnangud valitsuse tegevustele, võrdlus 2023. aastaga

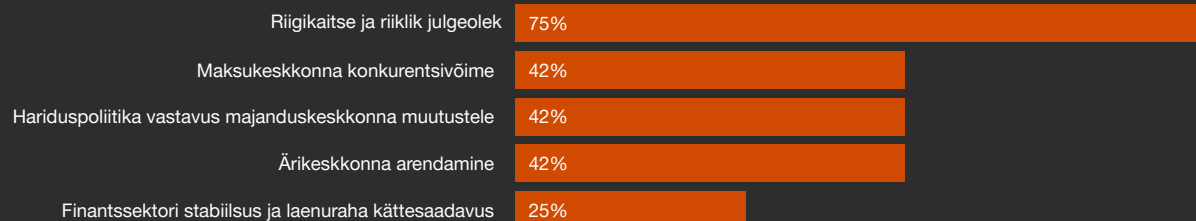
Küsimus:
Kuidas hindate Eesti praeguse valitsuse tegevusi järgmiste eesmärkide saavutamisel viimase 12 kuu jooksul?

Eesti tippjuhtide arvates peakski valitsus prioriteediks seadma just maksukeskkonna konkurentsivõime (52%), riigihalduse kulude vähendamise (52%) ning riigikaitse ja julgeoleku (49%). Oluline on aga märkida, et neist viimane oli näiteks eelmisel aastal kindlalt kõige olulisem prioriteet lausa 66% tippjuhtide seas. Samas näiteks peavad Leedu tippjuhid jätkuvalt kõige olulisemaks riigikaitse ja julgeoleku valdkonda (75%).

Joonis 10

Balti tippjuhtide hinnangud sellele, milliseid valdkondi peaks nende riigi valitsus prioriteediks pidama

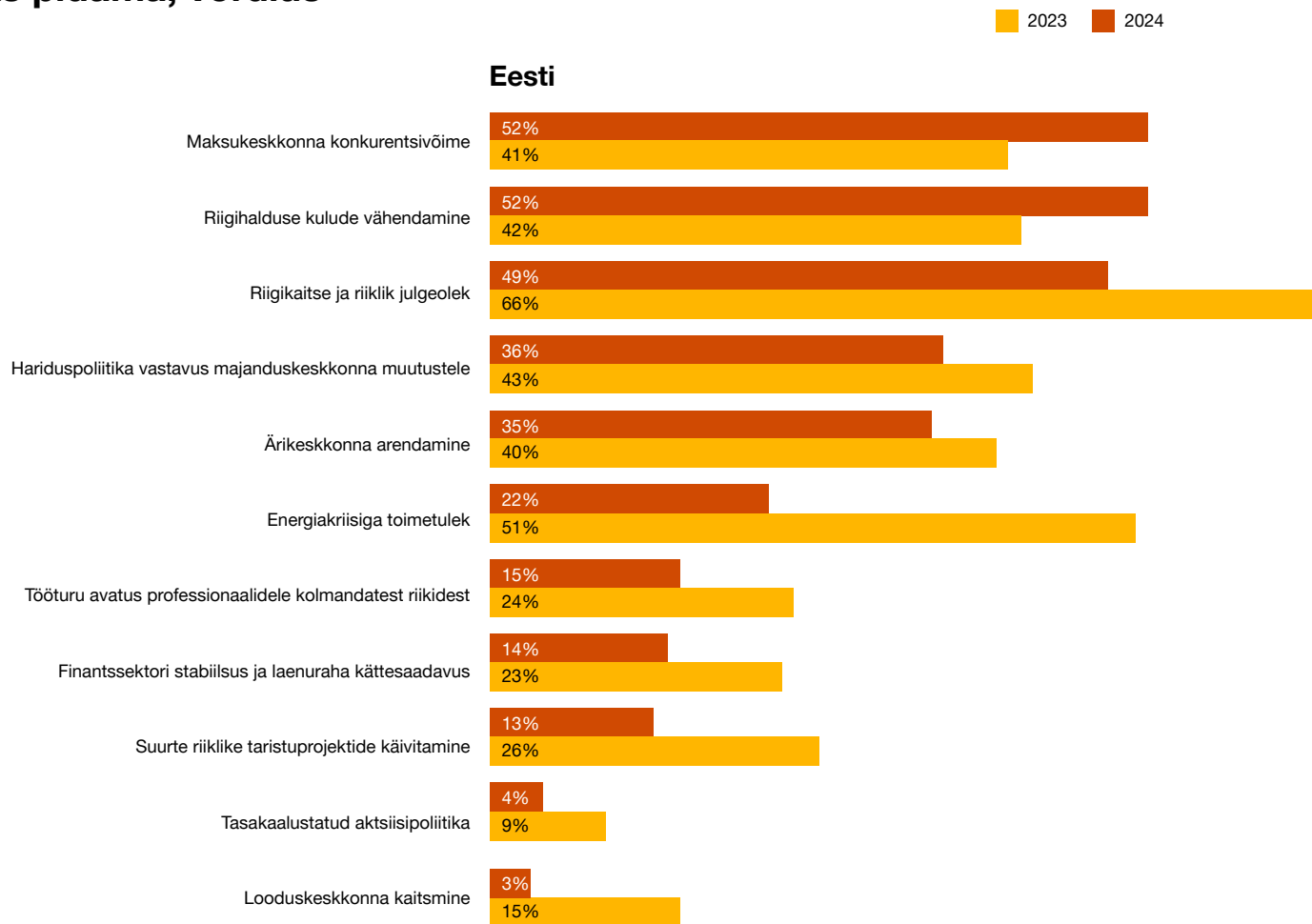
Küsimus:

Milliseid järgnevatest teemadest peaks Teie riigi valitsus pidama prioriteetseteks?

Eesti tippjuhtide hinnangud sellele, milliseid valdkondi peaks nende riigi valitsus prioriteediks pidama, võrdlus 2023. aastaga

Küsimus:

Milliseid järgnevatest teemadest peaks Teie riigi valitsus pidama prioriteetseteks?

AI

Lisaks kliimamuutustele on teiseks suureks megatrendiks generatiivne tehisintellekt (ehk *generative AI*). Seetõttu keskendus PwC globaalne tippjuhtide uuring tänavu teemana ka generatiivse tehisintellekti tulevikule ja võimalustele. Globaalses uuringus hindasid 70% tippjuhtidest, et generatiivne tehisintellekt muudab järgmise kolme aasta jooksul nende ettevõtete tegevust, sealhulgas tekitab vajaduse töötajatele uute oskuste loomiseks.

Uurisime ka Balti tippjuhtidelt, kuidas mõjutab tehisintellekti kasutamine ettevõtete tööd. Peamiselt plaanitakse AI-d kasutada nii tippjuhtide enda kui ka teiste töötajate tööaja tõhustamiseks. Küll aga on tippjuhtide vastustest näha, et meie regioonis ei tunnetata täna trendi nii tugevalt kui globaalselt - kõige enam nägid tehisintellektil põhinevate lahenduste kasutegureid kinnisvaravaldkonna tippjuhid, kus 17% vastanutest hindas, et AI aitab tõhustada sisemisi protsesse ja seeläbi võimaldab vähendada töötajate arvu.

Tehisintellekti mõju ettevõtetele

Küsimus:

Millisel määral suurendab või vähendab generatiivne tehisintellekt Teie ettevõttes järgmise 12 kuu jooksul järgmist?

- Vähendab oluliselt (enam kui 25%)
- Vähendab mõõdukalt (5–25%)
- Vähe või üldse mitte (5% vähendamise ja 5% suurendamise vahel)
- Suurendab mõõdukalt (5–25%)
- Suurendab oluliselt (enam kui 25%)
- Ei oska öelda

Välisurgude olulisus

Läbi aegade on Eesti tippjuhid pidanud kõige olulisemaks välisuru partneriks Soomet ning seda ka sel aastal (38%). Küll aga on läbi aastate näha välisurgude olulisuse langust, ehk kui eelmine aasta hindas 23% Eesti tippjuhtidest, et välisurud ei ole nende ettevõtte jaoks olulised, siis tänava tõusis see osakaal lausa 30%-ni (sh 2022. a 21%; 2021. a 18%).

Lisaks on näha, et viimase aasta jooksul on arvestatavalt langenud teiste Balti riikide roll väliskaubanduses, ning olulisuselt teiseks ekspordipartneriks on saanud Rootsi.

Statistikaameti¹¹ kohaselt olid Eesti peamised ekspordipartnerid 2023. aastal Soome (17% Eesti koguekspordist), Läti (12%) ja Rootsi (9%). Samas aga langes eksport kõikidesse nendesse riikidesse võrreldes eelnenud aasta sama perioodiga (Soome -18%; Läti -23% ja Rootsi -13%).

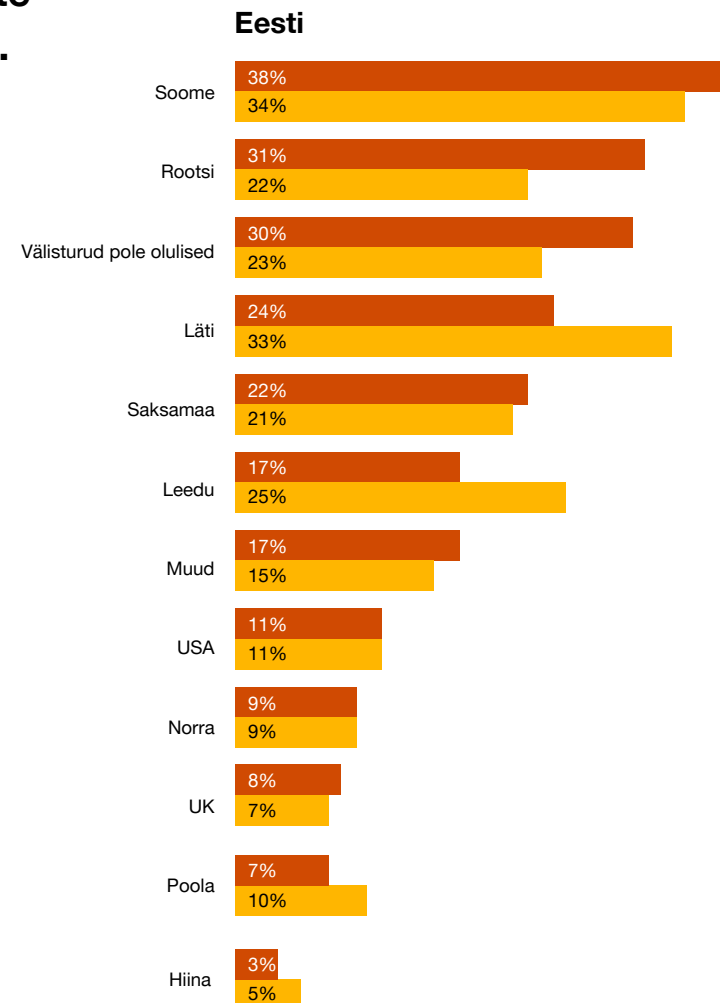
Joonis 13

Eesti tippjuhtide hinnang sellele, milliseid riike peavad nad oma organisatsiooni üldiste kasvuväljavaadete jaoks kõige olulisemaks. Võrdlus 2023. aastaga

Küsimus:

Millist kolme riiki peate oma organisatsiooni üldiste kasvuväljavaadete jaoks järgmise 12 kuu jooksul kõige olulisemaks?

2023 2024

11 <https://www.stat.ee/et/uudised/kaubavahetus-vahenes-2023-aastal-oluliselt>

Ehkki Eesti jaoks on teiste Balti riikide osatähtsus langenud, peavad näiteks lätlased Eestit jätkuvalt oluliseks kaubanduspartneriks. Küll aga on ka Lätis suurenenud nende tippjuhtide osakaal, kes hindavad välisurgete enda ettevõtte jaoks mitte-oluliseks.

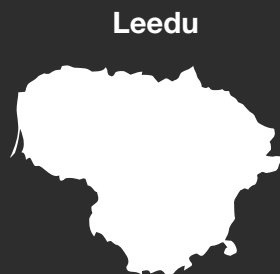
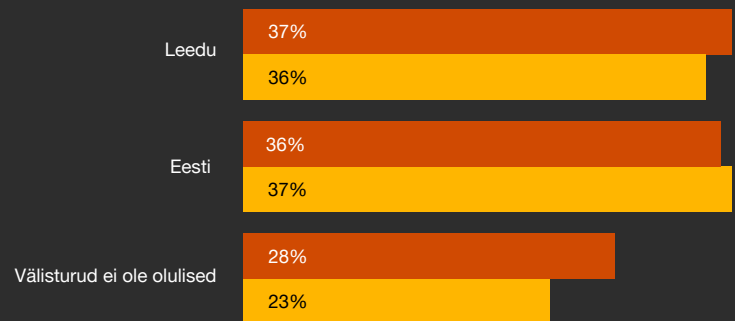
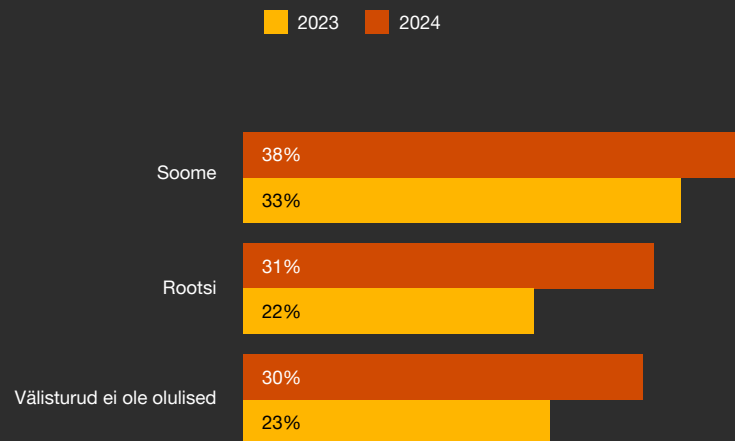
Leedu tippjuhtide jaoks on peamiseks välisurruks saanud tugevalt Saksamaa (46%), samas kui eelmisel aastal pidas vaid 16% Leedu tippjuhtidest Saksamaad oluliseks välisurruks. Oluliselt on langenud ka Eesti turu osatähtsus, ehk kui eelmine aasta hinnati Eestit oluliselt teiseks välisurruks (35%), siis tänava hinnati Eestit alles oluliselt kuuendaks turuks (20%).

Joonis 14

Ettevõtte käibe kasvu seisukohalt kõige olulisemad välisurruud. Baltikumi tippjuhtide hinnangud võrdluses 2023. aastaga

Küsimus:

Millist kolme riiki peate oma organisatsiooni üldiste kasvuväljavaadete jaoks järgmise 12 kuu jooksul kõige olulisemaks?

Riskid ja ohud

Möödunud aastal toimus mitmeid kriise nii globaalsel kui siseriiklikul tasemel. Olulisel kohal on ka sõjategevus ning geopoliitilised pingekolled, sh Venemaa agressioonisõja jätkumine Ukrainas, sõda Iisraeli ja Hamasi vahel, pinged Lõuna-Hiina mere piirkonnas, Iraani ja Pakistani ning Venezuela ja Guyana vahel. Lisaks avaldusid mitmed kodusõjad, näiteks Sudaanis ja Myanmaris.¹²

Siseriiklikud kriisid nagu näiteks Saaremaa joogivee reostus E-coli bakteri tõttu, ulatuslikud elektrikatkestused tormide tõttu, koolidele tehtud süstemaatilised pommi-ähvardused, Balticconnector torujuhtme kahjustus on vaid mõned näited kriisidest, mis Eesti riiki ja ettevõtteid 2023. aastal mõjutasid. Oluline on siinkohal toonitada ka kasvavat trendi küberrünnakute osas, kus möödunud aastal teostati üle 3 000 mõjuga küberrünnaku, mis on aasta varasemaga võrreldes veerandi jagu rohkem.

Kriisidest tulenevalt on ettevõtted muutunud ettevaatlikumaks erinevate potentsiaalsete kriiside avaldumise suhtes. Eesti tippjuhid on viimase 2 aasta jooksul peamiselt kokku puutunud konkurentsi/turu ebakorrapärasustest tingitud riskidega (51%). Lisaks on suuresti märgitud ka tarneahela tõrkeid (40%) ning õiguslikud/regulatiivsed muudatused (39%).

Tulevikku vaadates ollakse Eestis peamiselt mures õiguslike ja regulatiivsete muudatuste (65%), küberrünnakute mõju (48%) ning turu ebakorrapärasustest tingitud riskide (47%) üle.

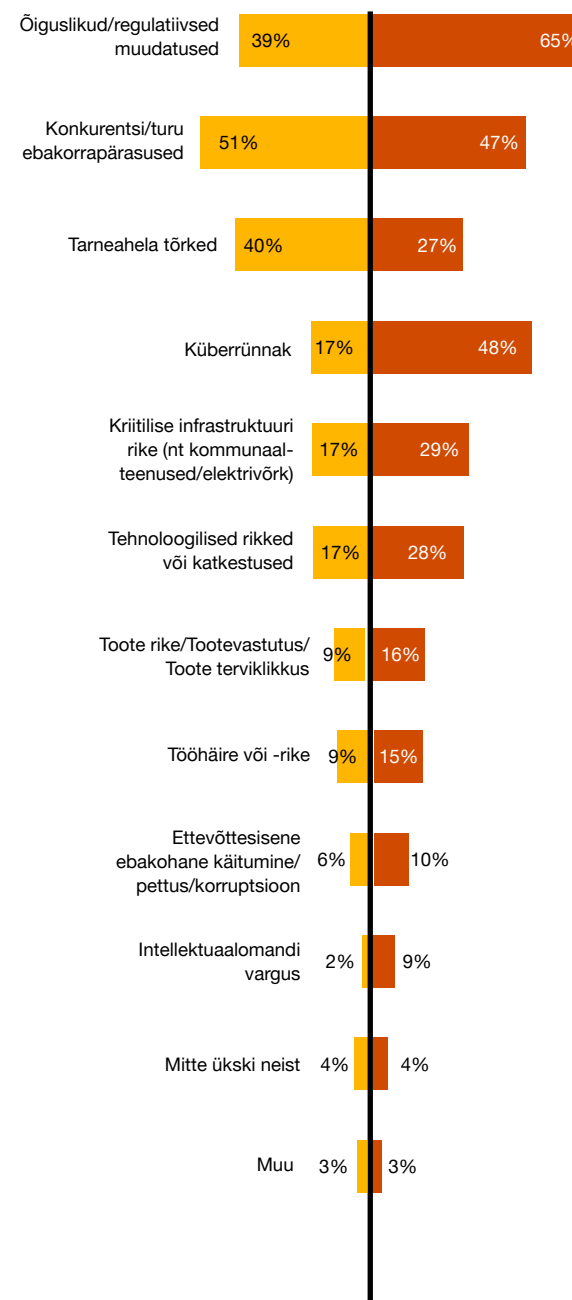
Joonis 15

Eesti tippjuhtide nägemus sellest, millised kriisid nende ettevõttele seni mõju on avaldanud ja mis võivad tulevikus mõju avaldada

Küsimus:

Millised kriisid on viimasel kahel aastal avaldanud märkimisväärset mõju (sh ajutised muudatused) tavapärasele äritegevusele? Millised kriisid võivad eelseisva kahe aasta jooksul avaldada märkimisväärset mõju (sh ajutised muudatused) tavapärasele äritegevusele?

■ Eelneval 2 aastal ■ Järgmisel 2 aastal

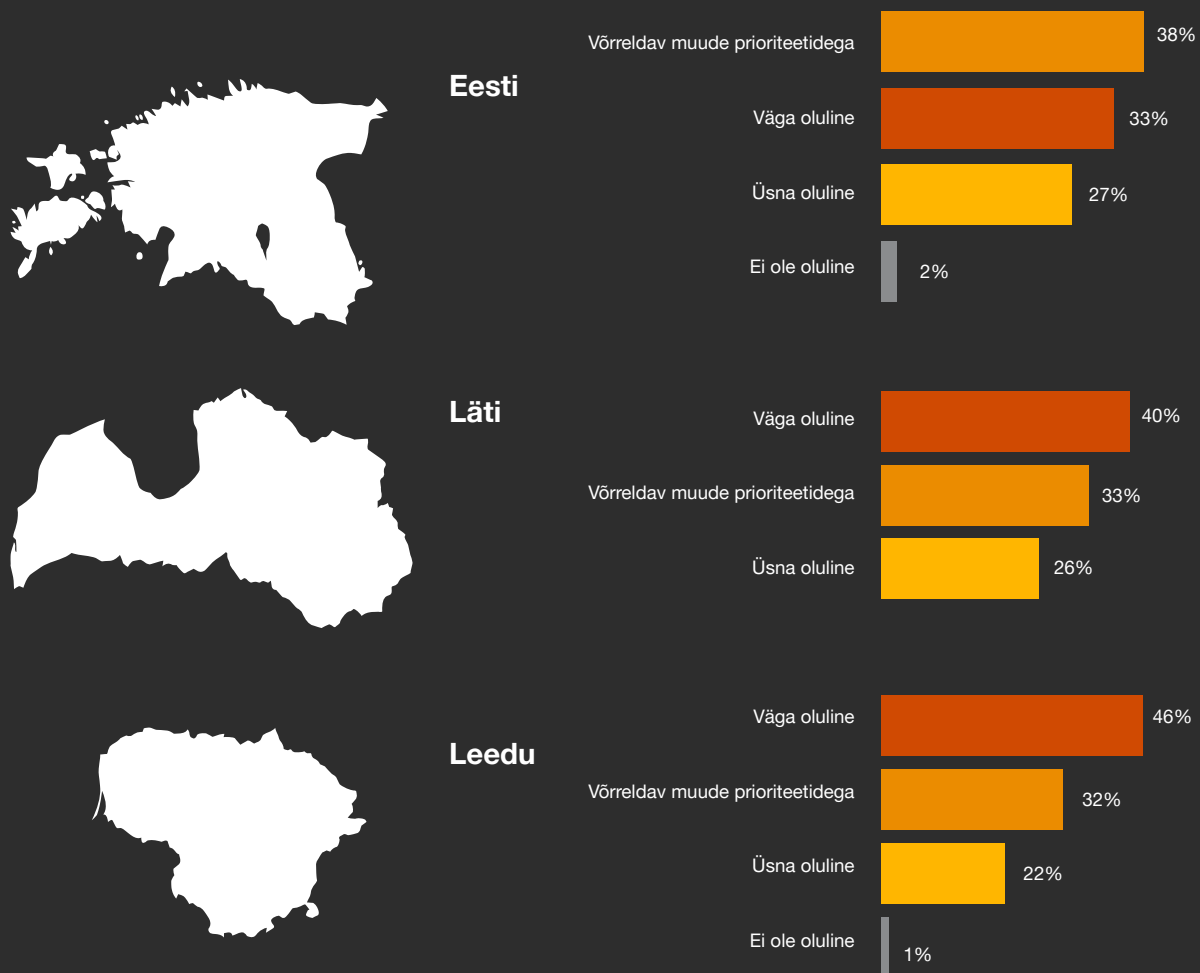
¹² <https://maailm.postimees.ee/7926369/viis-tulipunkti-2024-aastal-suvenevad-maailmas-mitmed-kriisid-veelgi>

Uurisime tippjuhtidelt, kui oluliseks strateegiliseks prioriteediks nad kriisideks valmisolekut peavad. Balti riikidest peavad kriisideks kriisideks valmisolekut enda ettevõttes väga oluliseks prioriteediks vähemalt kolmandik kõikidest tippjuhtidest - Leedus 46% Lätis 40% ja Eestis 33% tippjuhtidest.

Joonis 16 Baltikumi tippjuhtide hinnang ettevõtte toimepidevuse prioriseeritusele

Küsimus:

Kui oluline on Teie organisatsioonis ettevõtte teiste või strateegiliste prioriteetidega võrreldes ettevõtte kriisideks valmisoleku tagamine?

Kestlikkuse väljavaated

Maailma Meteoroloogiaorganisatsiooni andmetel¹³ purustas 2023. aasta mitmeid kliimarekordeid, sealhulgas oli ka möödunud aasta viimase 174 aasta seast kõige soojem. Maailma Majandusfoorumi raporti kohaselt¹⁴ on 10 aasta jooksul kõige tõsisemate tagajärgedega just kliima ja kestlikkusega seonduvad riskid (top 10 riskist 5).

Sellest hoolimata on Eesti tippjuhid viimase aastaga muutnud passiivsemaks seoses kestlikkusplaani loomisega. Kui eelmine aasta vastas neist 20%, et nad ei oma (ega ole loomas) vastavat plaani, siis tänavu vastas nii neist 28%.

Joonis 17

Kestlikkusplaani loomine ettevõttes

Küsimus:

Kas Teie ettevõte on välja töötanud kestlikkusplaani?

2024 2023

Eesti

Ei, kuid ettevõttel on plaani välja töötamine pooleli

Ei, ettevõttel puudub selline plaan

Jah, ettevõttel on selline plaan olemas

Läti

Ei, kuid ettevõttel on plaani välja töötamine pooleli

Ei, ettevõttel puudub selline plaan

Jah, ettevõttel on selline plaan olemas

Leedu

Ei, kuid ettevõttel on plaani välja töötamine pooleli

Ei, ettevõttel puudub selline plaan

Jah, ettevõttel on selline plaan olemas

13 <https://wmo.int/news/media-centre/2023-shatters-climate-records-major-impacts>

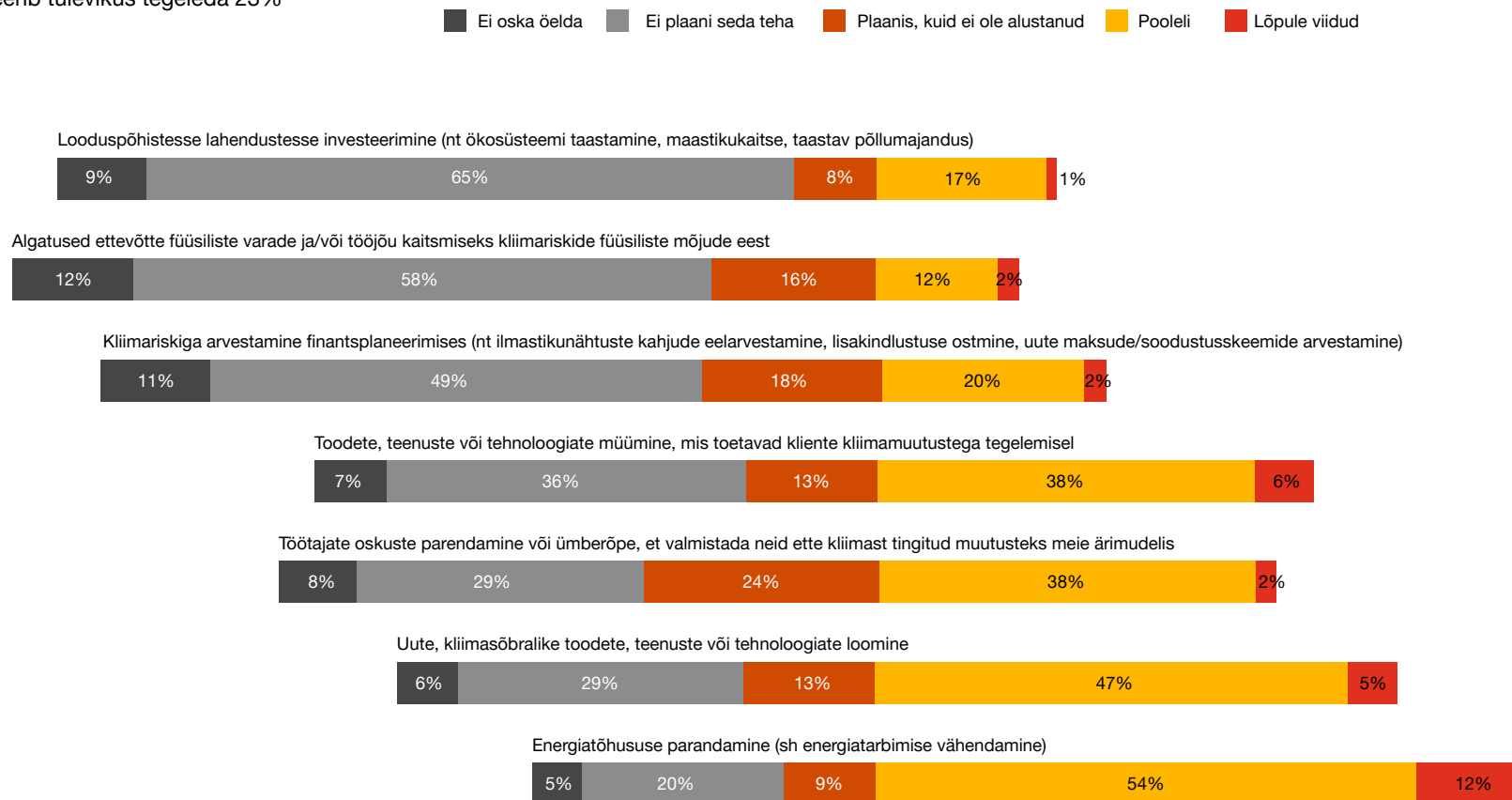
14 https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2024.pdf

Kõige olulisemaks kestlikkuse valdkonna fookuseks hinnatakse energiatõhususe parandamist (sh energiatarbimise vähendamine), millega on esmased kavatsused teostanud 11% ning millega tegeleb 54% Eesti tippjuhtidest. Tulevikku vaadates nähakse olulise valdkonnana peamiselt töötajate oskuste parendamist või ümberõpet, et valmistada neid ette kliimast tingitud muutusteks ettevõtte ärimudelil. Valdconnaga planeerib tulevikus tegeleda 23% Eesti tippjuhtidest.

Joonis 18 Kliimamuutustega seoses ette võetavad tegevused

Küsimus:

Allpool on nimekiri tegevustest, mida ettevõtted võivad kliimamuutustega seoses ette võtta. Mis kirjeldab kõige paremini Teie ettevõtte edusammude taset nendes tegevustes?

Värbamine

Eesti Pank näeb, et toimuva majanduslanguse mõju jõuab järjest tugevamalt tööturule. Nad prognoosivad, et suur tootlikkuse langus annab märku töötajate alarakendatusest ning pessimistlikud lähiettevaated toovad kaasa tööpuuduse suurenemise 2024. aastal 9%-ni.

Ka OECD prognoosib¹⁵ Eestile 2024. aastaks tööturu töötuse olukorra halvenemist, sealhulgas töötuse määra tõusu 7,8%-le (Statistikaameti¹⁶ andmetel oli määr 2023. aasta neljandas kvartalis 6,3%).

Veidi üle poolte Eesti tippjuhtidest näeb, et nende ettevõtte töötajate arv ei muutu eesoleval aastal. Kõigis kolme Balti riigis prognoosivad tippjuhid umbkaudselt samas mahus töötajate arvu vähenemist (EE 12%; LV 12%; LT 12%). Küll aga paistab silma, et enim nähakse töötajate arvu kahanemist just jaemüügi valdkonnas – kui eelmisel aastal ei prognoositud antud valdkonna tippjuhtidest keegi töötajate arvu vähenemist, siis tänava hindasid 17% jaemüügi valdkonna tippjuhtidest, et eesoleval aastal näeme valdkonnas töötajate arvu vähenemist.

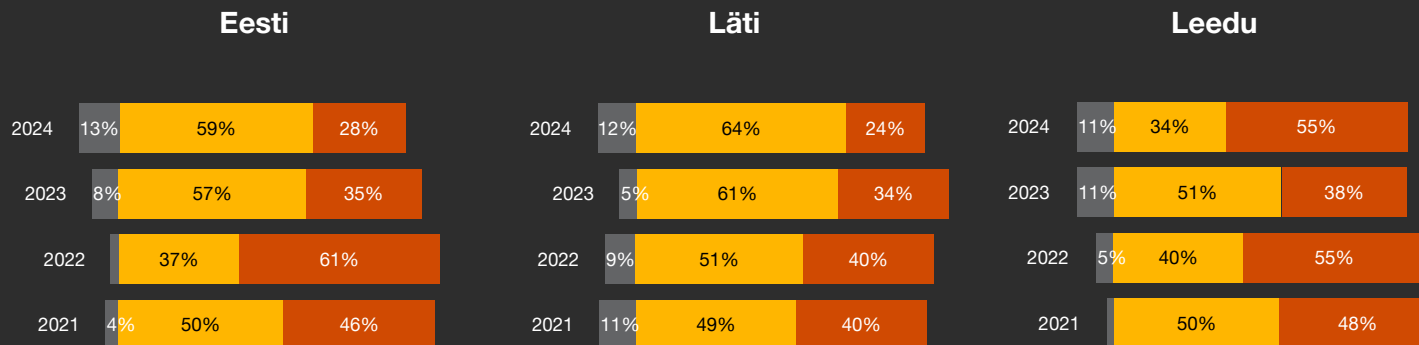
Joonis 19

Baltikumi tippjuhtide hinnang ettevõtte töötajate arvu prognoosile

Küsimus:

Kas eeldate, et järgmise 12 kuu jooksul teie organisatsiooni töötajate arv suureneb, väheneb või jääb samaks?

■ Väheneb ■ Jääb samaks ■ Suureneb

¹⁵ https://www.oecd-ilibrary.org/sites/7a5f73ce-en/1/3/2/15/index.html?itemId=/content/publication/7a5f73ce-en&_csp_=ff1338015957b6cc89df6710d74ff9f1&itemGO=oecd&itemContentType=book

¹⁶ <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/tooelu/tooturg/tootuse-maar>

Lisaks uurisime tippjuhtidelt, kuidas on nende ettevõttes uute töötajate värbamine muutunud viimase aasta jooksul. Üllataval kombel on värbamine lihtsamaks muutunud vaid Eestis. Läti tippjuhtide hinnangul on värbamine muutunud koguni keerulisemaks ning Leedu tippjuhtide hinnangul ei ole värbamine viimase aasta jooksul üldse muutunud. Küll aga on näha, et mõningates valdkondades on ka Eesti puhul muutunud värbamine keerukamaks. Seda eriti näiteks energia ja kommunaalteenuste valdkonnas, kus ligikaudu kaks kolmandikku valdkonna tippjuhtidest olid seisukohal, et värbamine on muutunud keerulisemaks.

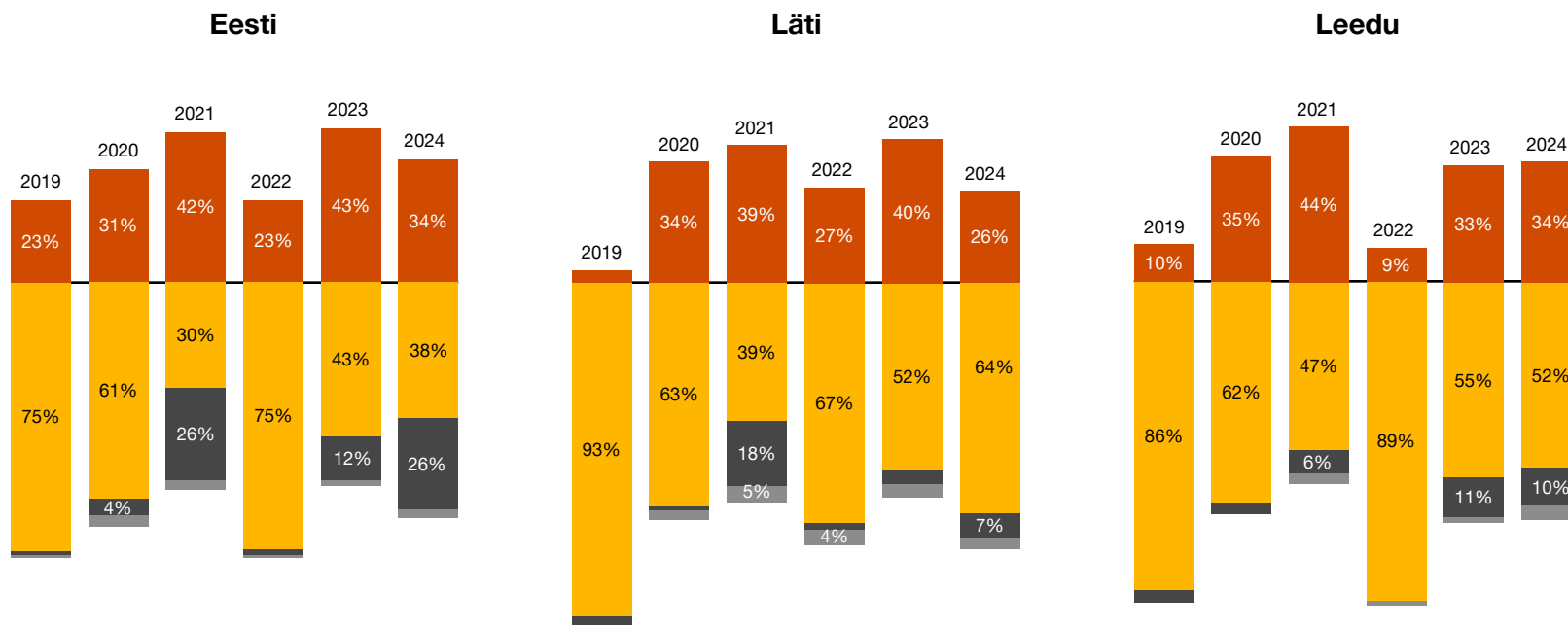
Joonis 20

Balti tippjuhtide hinnangud värbamise keerukusele

Küsimus:

Kuidas on Teie tegevusalal muutunud töötajate värbamine üldiselt?

■ Ei oska öelda ■ On muutunud vähem keeruliseks ■ On muutunud keerulisemaks ■ Muutusteta

Palgaprognosid

Statistikaameti andmetel¹⁷ oli keskmine brutokuupalk 2023. aasta kolmandas kvartalis 1812 eurot ehk 10,4% kõrgem kui eelmisel aastal samal ajal. Mediaanpalk oli kolmandas kvartalis 1500 eurot ehk 11,2% suurem võrreldes eelmise aasta sama kvartaliga.

Eesti Pank¹⁸ prognoosib 2024. aastaks palgakasvu raugemist vähenenud tööjõu nõudluse ning hinnakasvu aeglustumise tõttu. Lisaks mõjutab palgakasvu prognoose ka käesoleval aastal jõustunud alampalga tõus (820 eurole kuus), mis on tõenäoliselt mitmetele madalama tootlikkuse ja väiksema palgatasemega ettevõtetele üle jõu käiv ning mõjutab seeläbi ka töötuse määra.

Meie poolt läbi viidud küsitluses märkisid ligi 80% Eesti tippjuhtidest, et nende ettevõttes plaanitakse palku tõsta kuni 10% ulatuses. Tõusnud on nende Eesti ettevõtete hulk, kes ei plaani eesoleval aastal töötajate palka tõsta (tänavu 16%; 2022. a 13% ja 2021.a 6%). Peamine muutus on toimunud tööstustootmise ja autotööstuse valdkonnas, mille esindajatest 27% vastasid, et nad ei plaani eesoleval aastal töötajate palku tõsta. Positiivne muutus on aga toimunud ka finantssektoris. Kui eelmise aasta vastas 22% valdkonna tippjuhtidest, et nende ettevõtte ei plaani eesoleval aastal palku tõsta, siis tänavu hindas nii vaid 4% valdkonna tippjuhtidest.

17 <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/tooelu/palk-ja-toojoukulu/keskmine-brutokuupalk>

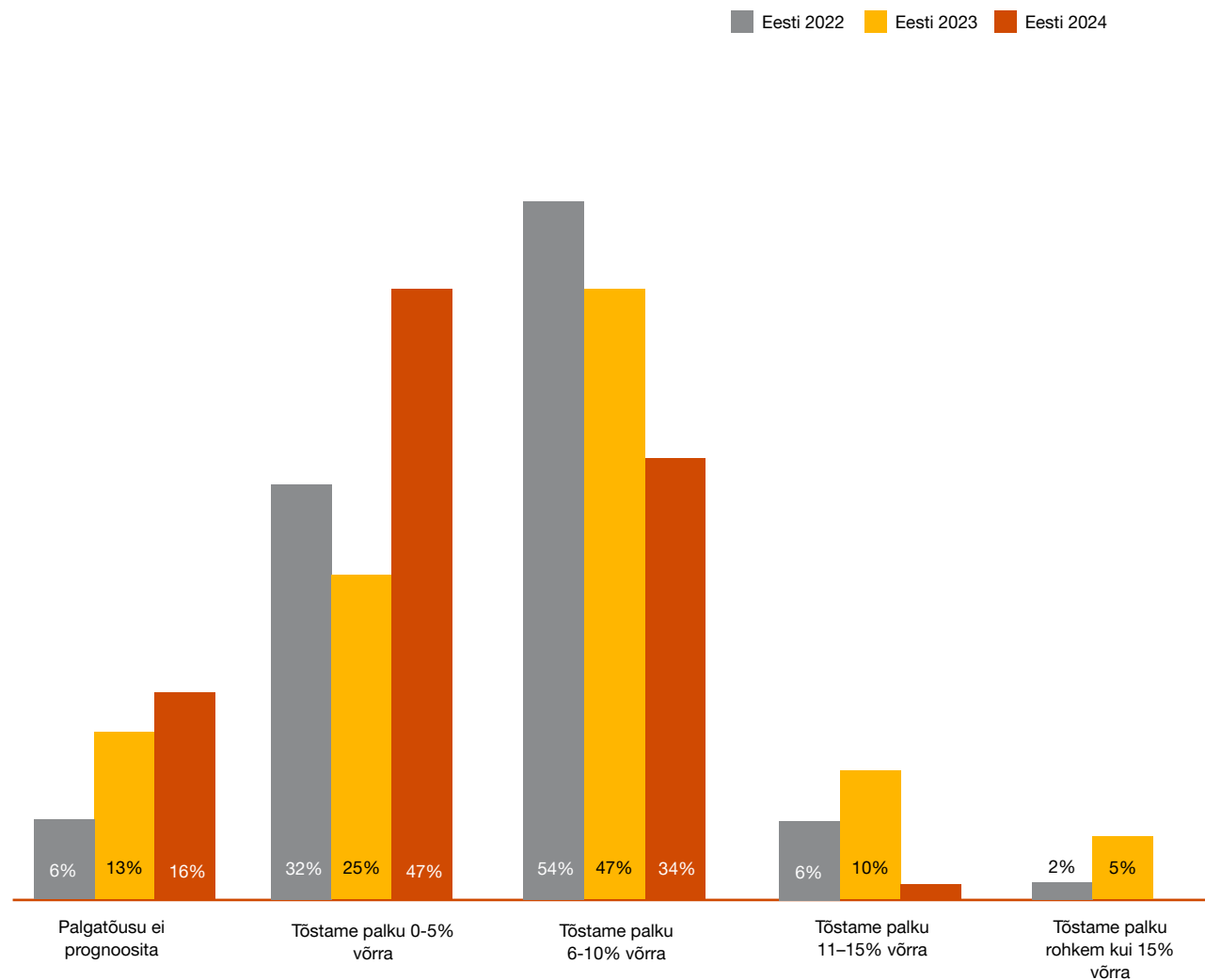
18 <https://www.eestipank.ee/press/prognoos-kaimas-vinduv-majanduslangus-19122023>

Joonis 21

Eesti tippjuhtide palgatõusu plaanid

Küsimus:

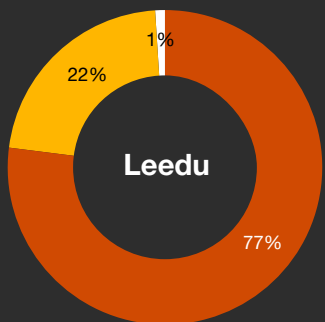
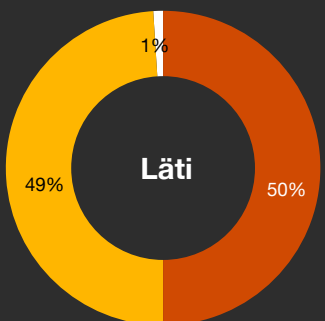
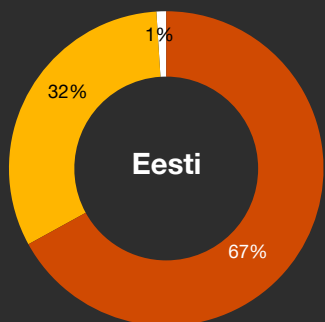
Kas kavatsete järgmise 12 kuu jooksul tõsta oma ettevõtte töötajate palku?

Valimi kirjeldus

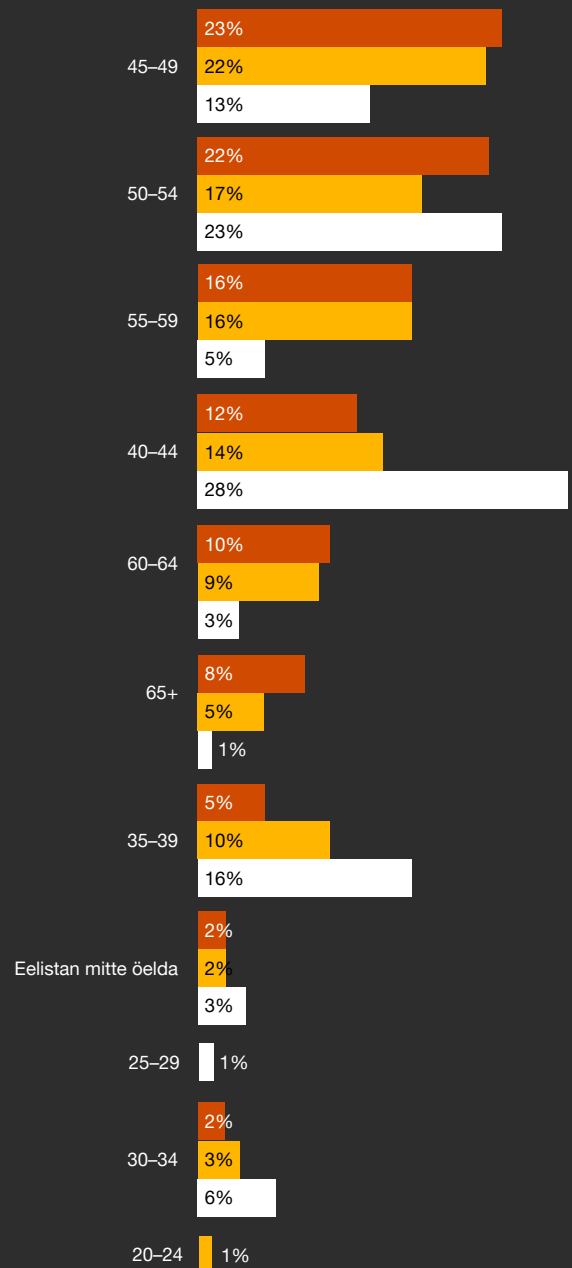
Sooline jaotus

■ Mees ■ Naine ■ Eelistan mitte öelda

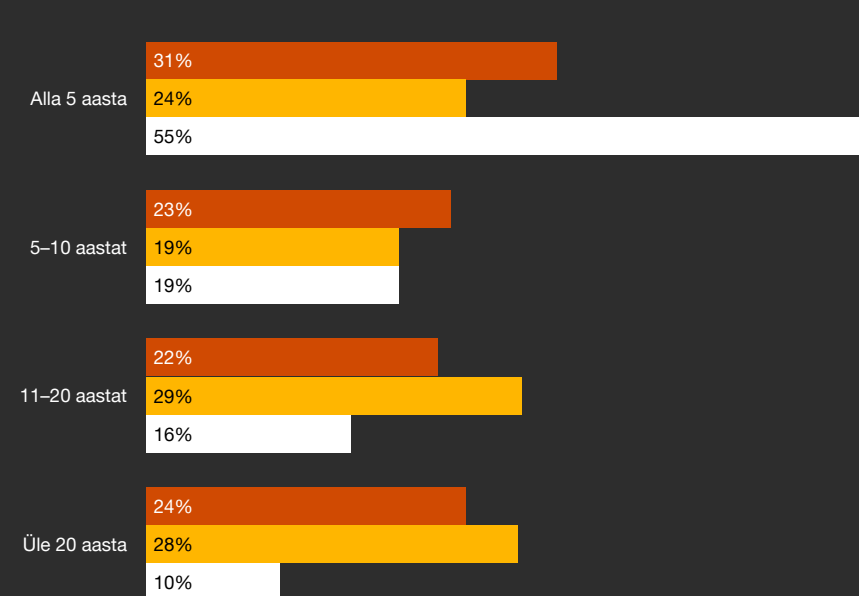
Vanus

■ Eesti ■ Läti ■ Leedu

Juhistaaž

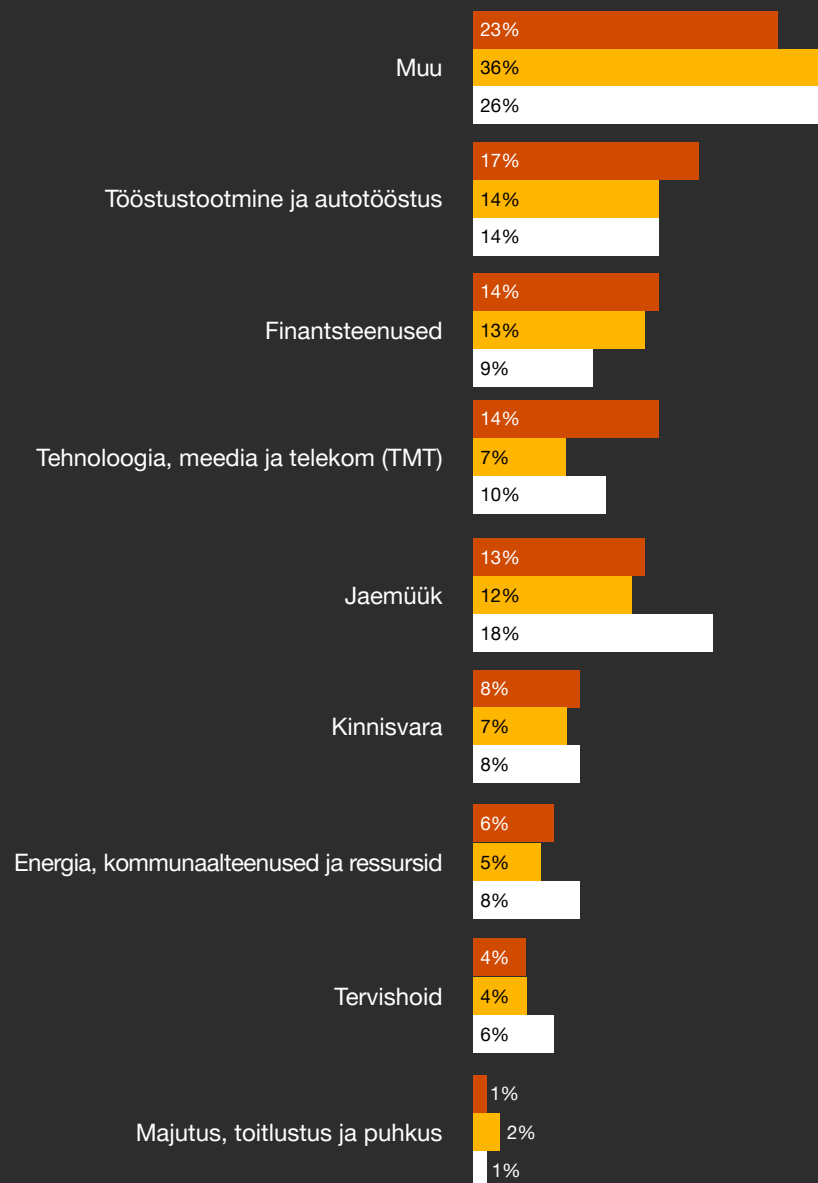
■ Eesti ■ Läti ■ Leedu

Valimi kirjeldus

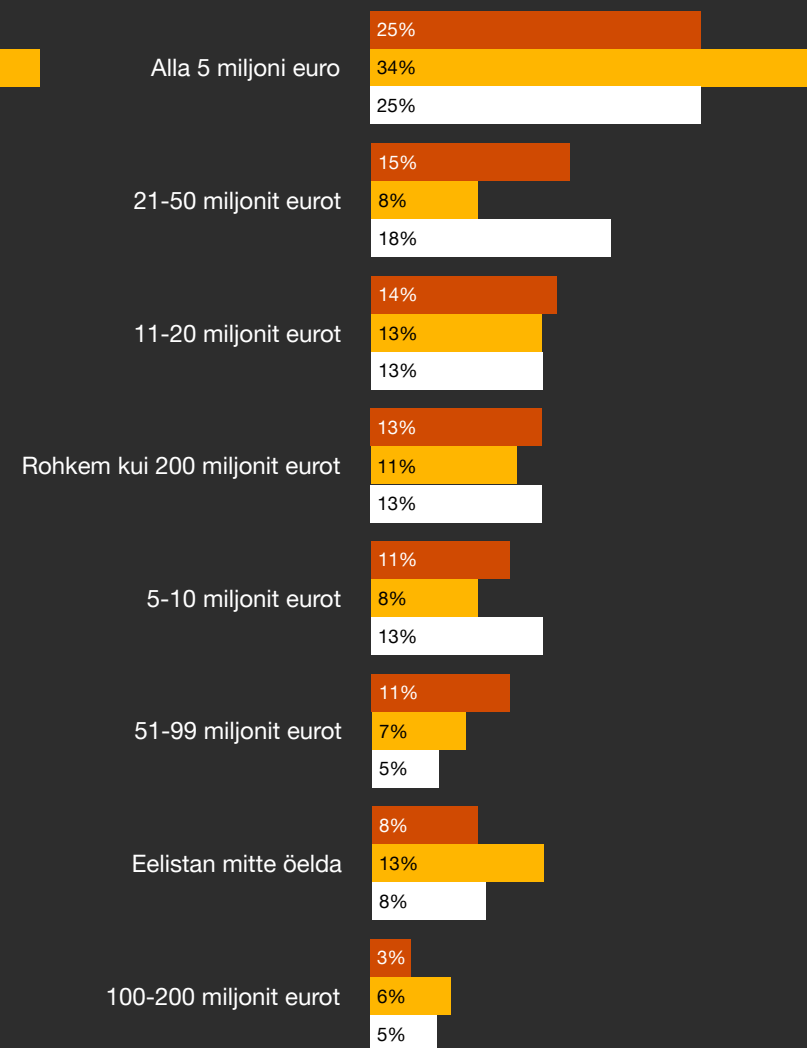
Tegevusala

Eesti Läti Leedu

Tulu

Eesti Läti Leedu

Majanduse olukorda hindavad ettevõtjad

Jüri Käo,
NG Investeeringud juhatuse liige

Kuidas on teie ettevõtte valdkonnal/ sektoril viimase aasta jooksul läinud?

Tervikuna on läinud väga hästi aga valdkondade ja ettevõtet lõikes on pilt väga erinev. Ühelt poolt on meie ettevõtted erinevates arengufaasides ning teiselt poolt on turusituatsioon, konkurents ning muud mõjurid (näiteks regulatsioonid, tööjõu kättesaadavus, laenukapitali kulu tõus jne.) ettevõtete jaoks erinevad.

Millised on olnud keerulisemad väljakutsed/mõjud sektorile?

Geopoliitilisest situatsioonist tulenev ebakindlus, majanduslangus ja nõrgenenud tarbimisjulgus. Valitsuse ebastabiilsust

suurendavad ja majanduskeskkonda halvendavad otsused. Inflatsioon. Intresside järsu tõusu mõjud nii ettevõtetele kui meie klientidele.

Millised tegurid on soodustanud kasvu/edu?

Varasemalt tehtud õiged investeerimisotsused, laienemised, tööprotsesside efektiivistamine. Osades ärisuundades ka soodne turuolukord.

Millega peab arvestama aastal 2024 (võimalused/väljakutsed)?

Suure tõenäosusega (juhul kui ei toimu suuri pöördelisi muutusi geopoliitilises situatsioonis ühele või teisele poole) peab arvestama vähemalt esimese poolaasta jooksul veelgi keerulisemaks muutuva ärikeskkonnaga. Kiirele majanduskasvu taastumisele ning tarbimisjulguse taastumisele ei julgeks panustada. Pigem näeme ettevõtete kokku tõmbamisi või lõpetamisi, töötajate koondamisi, suurenevat konkurentsivõitlust. Oluline on olla valmis kiiresti reageerima erinevate stsenaariumide korral ning omada piisavat likviidsust. Seejuures võivad tekkida ka võimalused laienemiseks või turuosade suurendamiseks. Kõige muu kõrval ei tohi loobuda tegelemisest efektiivistamise ja innovatsiooniga, et läbida keerulisemad majandusolud ning olla paremas positsioonis uue majandustõusu tsükli alguseks.

Raul Kirjanen,
Biofueli juhatuse esimees

Oleme täna olulises mahus investeerimise Eestis pannud ootele. Seda nii metsanduses kui ka muudes valdkondades. Tänane olukord metsa- ja puidusektoris on kõike muud kui investeerimiskindlust julgustav. Ilma selge riikliku visioonita metsa ja puidutööstuse tuleviku ja kasutatava ressursi pika plaani osas ei ole Eesti investeerimiskeskonnana atraktiivne. Väga raske on investeerida tööstusesse kui riik plaanib meid muuta rahvusvaheliseks pargiks, kus käiakse maainimesi kui pärismaalasi vaatamas.

Kristel Volver,
MM Grupp juhatuse liige

Kuidas on teie ettevõtte valdkonnal/ sektoril viimase aasta jooksul läinud?

Erinevates sektorites/ettevõtetes on see erinev, kuid kokkuvõttes on läinud paremini, kui 2023. aasta alguses karta oli. Viimases kvartalis oli juba rohkem tunda muutuseid keskkonna jähinemises. Meie valdkondadest on näiteks tervis üsna kriisikindel, samas heaolukaup saab üldisest majandusolukorrast jällegi rohkem pihta.

Millised on olnud keerulisemad väljakutsed/mõjud sektorile?

Kuidas ennast kiiresti kohandada muutunud turu vajadustele. Aimata millised saavad olema tarbimistrendid ühelt poolt

kestlikkusest ja teisalt inimeste keerulisest majandusolukorrast tingituna. Tugevalt oli tunda survet nii palgakasvule kui ka teatud sektorites toormehindadele. Näiteks kinoturul on alati võtmeküsimus Hollywoodi käitumine filmide väljalaskmisel – kui väljastusplaan peab ja on midagi näidata, siis läheb ka äril hästi ja vastupidi.

Millised tegurid on soodustanud kasvu/edu?

Võimekus kiirelt kohaneda, jagada teadmust ja protsesside rutiine erinevate ettevõtete, riikide ja äriiliniide vahel. Samuti on meid soosinud tugevad brändid ning tarbijate teadlikkus ning lojaalsus. Tööturu olukorra paranemine, kus töötajaid on jälle saada.

Millega peab arvestama aastal 2024 (võimalused/väljakutsed)?

Inflatsioon on endiselt kõrge, samal ajal ostujõud väheneb, majanduslangus / olematu kasv vähendab ostujõudu ning maksutõusud vaevalt kompenseerivad maksuküüru kaotamist. Tulenevalt sellest läheb olukord eriti teatud ärisegmentides järjest keerulisemaks. Preemium kontseptsioonid vajavad kergem ümbervaatamist ja odavam kauba ja teenusevaliku tekitamist. Oleme juba tundnud ka hinnalangemise survet teatud kettidest. Samas on kulud endiselt tõusnud, mis omakorda suunab meid üha enam täpsemini planeerima töötajate efektiivsemaks tulemuste juhtimiseks. Loodetavasti küll palgasurve sellel aastal väheneb. Tervise valdkonnas

on alati suureks määramatuseks regulaatori käitumine. Lisaks peaksid uuel aastal ka selginema pakendite taaskasutuse regulatsioonid. Ära ei saa unustada ebastabiilset geopoliitilist olukorda, mis vähendab usaldusväärsust kogu regiooni osas.

Martti Talgre, Infortar tegevjuht

Kuidas on teie ettevõtte valdkonnal/ sektoril viimase aasta jooksul läinud?

Infortari kontserni kuulub viies riigis üle saja ettevõtte. Meie peamised tegevusvaldkonnad on energeetika, laevandus ja kinnisvara. Need valdkonnad on küll erinevad aga neil on ka väga palju sarnaseid jooni – need on stabiilsed, kapitalimahukad, kõrgete sisenemisbarjääridega ja tugeva rahavooga. Meie möödunud aasta olulisim sündmus oli kahtlemata Tallinna

börsiga liitumine ja avalikuks ettevõtteks muutumine.

Millised on olnud keerulisemad väljakutsed/mõjud sektorile?

Meie põhivaldkondi on tabanud erinevad väljakutsed – laevandust Covidi riiklikest piirangutest tulenenud turismi kahanemine ning energeetikat hinnatõus ja volatiilsus, lisaks Baltic Connectori gaasituru katkestus. Hoolimata väljakutsetest tegime kõigis peamistes näitajates möödunud aastal rekordid – nii käibe, kasumi, EBITDA kui dividendi vaates. Oleme ettevõtteks need väljakutsed oma eduks pööranud, oma positsioone kindlustanud ja tegevust laiendanud ning miljardiettevõtteks kasvanud. Energeetika valdkonnas kahekordistasime müügimahte ning hoolimata energiakandjate hindade normaliseerumisest suutsime ühena vähestest regiooni energiaettevõtetest müügitulu kasvatada. Tallinki tulemused olid samuti suurepärased – Tallink on pandeemiast edukalt taastunud ning saavutas finantstulemustes parima tulemuse ajaloos. Kui Infortari ühe märksõnana iseloomustada, siis selleks on *challenge*'ite ja väljakutsetega toimetulek.

Millised tegurid on soodustanud kasvu/edu?

Infortari edu taga on meie investeeritud portfellis riskide jagamine erinevate tegevusvaldkondade vahel ja kriisides kohanemisvõime. Meie omanikud on lähedal ja saame teha kiireid otsuseid. Lisaks

mõistagi investeringud – investeerisime möödunud aastal oma äride kasvatamiseks rohkem kui 160 miljonit eurot, mis loob baasi meie tulemuste edasiseks kasvuks. Meie siht on ehitada kriisikindel ettevõtte, kes aegadest ja oludest sõltumata, oma aktsionäridele dividende maksab.

Millega peab arvestama aastal 2024 (võimalused/väljakutsed)?

Oleme Infortari loomisest peale keskenjäänud kasvule, oleme avatud ja otsime laienemiseks võimalusi.

pwc

